Published and distributed under permit (No. 781), authorized by Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

РІК ЗАЛОЖЕНЯ, 1893. „СВОБОДА" "LIBERTY" виходить три рази на тиждень вівторок, четвер і суботу видає „УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ" 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J. Всї листи, моні-ордери і чеки треба висилати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893. „SVOBODA" ("LIBERTY") THE UKRAINIAN NEWSPAPER published three times a week Tuesday, Thursday and Saturday, by UKRAINIAN NAT'L ASSOCIATION at 83 Grand St., Jersey City, N. J. The best advertising medium. Rates furnished on application.

Урядовий орган Українського Народного Союза — "SVOBODA" — Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXVII. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., ЧЕТВЕР, 21-го СЕРПНЯ 1919. Ч. 99. VOL. XXVII. JERSEY CITY, N. J. THURSDAY, AUGUST 21, 1919. No. 99.

БОЛЬШЕВИКИ ГОТОВЛЯТЬ СЯ ОПОРОЖНИТИ УКРАЇНУ.

БОЛЬШЕВИЦЬКІ ВІЙСКА ОПОРОЖНИЛИ ОДЕСУ. --- ПРОТИБОЛЬШЕВИЦЬКА РЕВОЛЮЦІЯ НА ПРАВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ.

Петлюра мав запросити Поляків на поміч проти большевиків.

Адм. Колчак зрік ся своєї начальної власти в користь ген. Денікіна.

ВІСТИ З УКРАЇНИ.

БОЛЬШЕВИКИ ОПОРОЖНЮЮТЬ КИЇВ.

Мешканці Одеси прогнали большевиків з міста.

ЛОНДОН, 18. серпня. — Мешканці Одеси, найбільшої пристани на Чорнім мори, прогнали з міста большевиків, як се доносить англійське воєнне бюро.

Одержано вісти, що савєтські війска почали опорожнювати Київ і решту України.

(Одеса була послідним важним містом, яке находило ся в руках большевиків. Втрата Одеси і опорожнене цілої України, коли би сї донесеня показали ся правдивими, позбавили би большевиків контролї над найбільше урожайною частию російської держави. Останні вісти доносили, що війска ген. Денікіна зближають ся до Одеси з двох сторін).

ВІЙСКА ПЕТЛЮРИ ЗБЛИЖАЮТЬ СЯ ДО КИЄВА.

Петлюра просить Поляків о поміч проти большевиків.

ЛОНДОН, 18. серпня. — На захід від Києва українські війска під командою Петлюри посувають ся постійно в напрямі української столиці.

Вісти з Відня доносять, що Українці просили Поляків о поміч проти большевиків, щоби помогли заняти Київ, обіцюючи за се Полякам збіже, яке в противнім случаю дістало би ся в руки большевиків.

АРМІЯ ПЕТЛЮРИ ЗДОБУЛА ЖМЕРИНКУ.

Українські війска відійшли з польського фронту.

ВАРШАВА, 17. серпня. — Генерал Семен Петлюра, командант українських протибольшевицьких війск, відкликавши свої війска з польського боевого фронту, перевів наступ проти большевиків і здобув важну місцевість Жмеринку.

ПРОТИБОЛЬШЕВИЦЬКА РЕВОЛЮЦІЯ НА ПРАВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ.

Большевики опорожнили Кременчук над Дніпром.

ЛОНДОН, 18. серпня. — Військове бюро доносить, що мешканці Кременчука (на полудневий захід від Полтави) прогнали большевиків та що війска ген. Денікіна заняли Кривий Ріг (над Чорним морем) і посувають ся дальше на захід, не стрічаючи майже жадного опору. На цілій правобережній Україні мала вибухнути протибольшевицька революція.

БОЛЬШЕВИЦЬКОМУ ПРАВИТЕЛЬСТВУ НА УКРАЇНІ ГРОЗИТЬ БЛИЗКИЙ УПАДОК.

Большевицька партія радить в Києві над загальним положенєм.

ВІДЕНЬ, 14. серпня. — Українське пресове бюро доносить, що з приводу останних подій в Будапешті скликали Ленін в Москві і Раковський в Києві партійні конференції, щоби розважити нове положенє.

Київське савєтське правительство находить ся в положеню, яке пригадує на адміністрацію Белї Куна, де большевизм був обмежений лише на столицю, а на провінції істнував він лише при помочи терору. Воєнне положенє савєтського правительства на Україні у виду добре зорганізованих селянських революцій є у високій степени загрожене і конець савєтського режіму на Україні є вже недалекий.

ДОБРІ ЖНИВА НА УКРАЇНІ.

З причини браку машин богато збіжа згнило.

ВІДЕНЬ, 18. серпня. — Вісти з Юго-Славії, України, Австрії, Чехії і савєтської Росії доносять про великий урожай. В деяких краях однак з причини браку рільничих машин богато збіжа згнило.

В РОСІЇ.

АДМ. КОЛЧАК ЗРІК СЯ ВЛАСТИ В КОРИСТЬ ДЕНІКІНА.

Сибірські часописи мали оголосити таку заяву адм. Колчака.

МОСКВА, 17. серпня. — Бездротна телеграма доносить, що сибірські часописи оголосили заяву адм. Колчака, в якій подають до відома, що він переніс всю власть на ген. Денікіна.

Савєтське правительство проголосило, що Колчак є винятий зпід права.

ЛОНДОН, 18. серпня. — Савєтське правительство оголосило розпоряджене, що адмірал Колчак і члени всеросійського кабінету в Омску є виняті зпід права, як се доносить бездротна телеграма з Москви.

Адмірал Колчак і командати армій його правительства мають бути безпроволочно увязнені, як се говорить ся дальше в декретї савєтського правительства.

Наступ большевиків на Сибіри здержаний.

ПАРИЖ, 18. серпня. — Зусиля большевиків, щоби відтяти відворот армії Колчака зпід Челябінська, зістали ударемнені, як се доносять вісти від аліянтських представників зі Сибіри.

У військових кругах панувало зразу переконане, що відворот армії Колчака відбуваєть ся в неладі та що Колчакови грозить не лише втрата Омска, але й цілої армії. Тимчасом, як се подають вісти, відворот армії Колчака вздовж сибірської зелїзниці, відбув ся правильно і що його небавом займе оборонне становище, одержавши нові скріпленя, які находять ся вже в дорозі.

До здержаня наступу большевиків причинили ся також успіхи, які віднесли війска ген. Денікіна на полудневім фронті. Большевики були именно приневолені перенести зі сибірського фронту проти ген. Денікіна пять найлїпших дивізій.

Значною перешкодою у воєнних операціях большевиків є брак зелїзничого матеріялу, який дає ся їм тепер дуже відчувати з причини наступу, бо через те зелїзнича комунікація значно продовжила ся.

Вправді нема надії, щоби Колчак міг ще в сім році розпочати новий протинаступ проти большевиків, однак і се не є виключене з уваги на те, що протибольшевицькі війска щораз більше затісняють перстень довкола большевиків.

Війска ген. Денікіна зближають ся до Саратова.

ЛОНДОН, 18. серпня. — Армія ген. Денікіна зближаєть ся до Саратова, загрожуючи відворот большевицьким війскам, які находять ся на лївім березі Волги.

Армія ген. Денікіна переводить воєнні операції з добрим успіхом головно завдяки кільканадцяти тенків і великому числу літаків, які доставила Англія.

Аліянти взивають кавказькі правительства, щоби помагали ген. Денікінови.

ЛОНДОН, 18 серпня. — Бездротна телеграма з Москви доносить, що англійський генерал, командант англійських війск на Кавказі, вислав ноту до всіх правительств на Кавказі, жадаючи, щоби грузинські війска уступили на полудне та щоби всі кавказькі правительства помагали ген. Денікінови принайменше через посилане їму средств поживи. В противнім случаю сї правительства втратять симпатию Англії.

Англійські кораблї бомбардують Кронштад.

ГЕЛЬЗІНГФОРСУ, 19. серпня. — Рівночасно з бомбардованем англійськими кораблями укріпленої пристани Кронштаду західно-північна протибольшевицька армія російська розпочала наступ на Петроград. Місто Кронштад стоїть в огни.

Англійський корабель з транспортом „тенків" в Ревали.

КОПЕНГАГЕН, 17. серпня. — До пристани, Ревель, прибув англійський корабель з транспортом „тенків" для протибольшевицької західно-північної російської армії, на чолї котрої стоїть ген. Юденич.

Поголоска про замордоване Максима Горкого.

ЛОНДОН, 18. серпня. — Максима Горкого піймано і убито на приказ Петерса, одного з найрадикальнїйших большевиків, який стояв в 1911 р. тут на чолї шайки злодіїв, як се доносить соціялістичний орган в Берлїнї „Форвертс".

Про увязнене і замордоване Горкого, звісного російського новеліста, вже кілька разів доносили вісти в протягу останних місяців. В правительстві Леніна Максим Горкий, який зразу був завзятим ворогом большевизму, займав найперше становище директора большевицької пропаганди, опісля перейшов до міністерства просьвіти, прилагоджуючи до друку популярне 2.000-томове видавництво з літератури всіх народів.

НА УГОРЩИНІ.

ГОЛОВНА РАДА МИРОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ РАДИТЬ НАД СПРАВОЮ УГОРЩИНИ.

Румунське правительство дало приречене, що не буде забирати з Угорщини поживи.

ПАРИЖ, 18. серпня. — На нинішнім засіданю головна рада мирової конференції буде дискутувати над справою Угорщини.

В нараді візьмуть участь французький премієр Клемансо, заступник американського секретаря загр. справ Полк, англійський секретар загр. справ Балфур і італійський міністер загр. справ Тітоні.

Румунське правительство зложило приречене, що не буде переводити на Угорщині реквізиції поживи. В протягу кількох останних днів Румуни вивезли зі самого лише Будапешту 63 вози поживи.

Мирова конференція проти признаня правительства арх. Иосифа.

ПАРИЖ, 19. серпня. — Для мирової конференції не буде се жадною несподіванкою, коли в протягу кількох днів правительство арх. Иосифа уступить. Мирові круги надіють ся в короткім часї нових змін в угорськім правительстві.

Румуни предложили Угорщині нові услівя розему.

ПАРИЖ, 18. серпня. — Угорські часописи доносять, що румунське правительство предложило Угорщині нові услівя розему і передали їх державам аліянтів.

Угорське правительство відкинуло їх, заявляючи, що воно не може згодити ся на жадне роблене змін в розємі, підписанім з аліянтами в падолисті минувшого року.

Арх. Иосиф хоче уступити.

БУДАПЕШТ, 18. серпня. — Арх. Иосиф згодив ся нині уступити зі свого становища яко диктатора угорського правительства з причини опозиції соціялістичних партій, однак згодив ся позістати ще через якийсь час на чолї держави, коли провідники селян і члени реакційної партії заявили ся против його уступленя. Вони заявили именно, що переведуть облаву Будапешту, коли би арх. Иосиф уступив, та загрозили утворенем нового правительства поза Будапештом.

Се було причиною, що арх. Иосиф рішив ся задержати на дальше уряд регента.

Румуни обіцяли поміч арх. Иосифови.

БУДАПЕШТ, 18. серпня. — Сторонники арх. Иосифа признали нині, що Румуни прибіцяли поміч в утворенню правительства арх. Иосифа. Пануе загальне переконане, що теперішне правительство арх. Иосифа має реакціонерські пляни. В сім правительстві робітники не мають жадних представників. Румуни роблять зусиля, щоби довести до злуки угорського і румунського правительства, покищо однак Мадяри не приняли сього пляну.

В Будапешті терор і мордоване тривають дальше. В полудневo-західній Угорщині прийшло до погромів.

НА ЛИТВІ.

Федерация прибалтийських держав.

БЕРНО (Швайцарія), 17-го серпня. Литовське пресове бюро доносить на підставі телеграми з Гельзінгфорсу, що фінська преса під теперішну пору звертає богато уваги на справу утвореня федерації прибалтийських держав, Фінляндії, Естонії, Латвії і Литви, в цїли успішної боротьби проти большевизму і імперіялізму.

У ФІНЛЯНДІЇ.

Новий кабінет у Фінляндії.

ГЕЛЬЗІНГФОРС, 18. серпня. — Президент Стальберг проголосив новий кабінет фінської републики. Президент Стальберг задержав в нім для себе уряд міністра війни.

Премієр кабінету Веноля, предкладаючи політичну програму правительства, заявив, що його першим обовязком буде помагати народам, які ведуть боротьбу проти большевиків. Фінляндія, заявив він дальше, надієть ся навязати тїсні зносини з державами Скандинавії. Правительство буде старати ся перевести закон про заборону алькогольних напоїв та буде докладати всїх зусиль, щоби удержати лад і не допустити до пошириня большевизму.

В ЧЕХІЇ.

Між Чехо-Словаками і Румунами прийшло до боротьби.

БУДАПЕШТ, 18. серпня. — До завзятої боротьби прийшло між чесько-словацькими і румунськими війсками в північній Угорщині. Чесько-словацькі війска обсадили копальні угля в Шальготарян, на північний схід від Будапешту.

В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІЙСКА ПЕРЕЙШЛИ ЧЕРЕЗ МЕКСИКАНСЬКУ ГРАНИЦЮ.

В погони за бандитами, які зловили американських летунів.

МАРФА, Тексас, 19. серпня. — Відділи осьмого полку американської кінноти перейшли на довгій лінії мексиканську границю в погони за мексиканськими бандитами, які полонили двох американських летунів, жадаючи 15.000 долярів окупу.

Американські літаки, які співділають з війском в цїли викритя мексиканських бандитів, повернули назад з двома кулями в крилах. Їх остріляли мексиканські банди. Карна експедиція має тяжку задачу, бо бандити правдоподібно розійшли ся і скрили ся в гористім терені. Дощі і буря утруднюють також у великій степени погоню за бандитами.

В НІМЕЧЧИНІ.

Порозуміне між московськими і німецькими монархістами.

БЕРЛІН, 17. серпня. — Часопись „Фрайгайт" оголосило вістку, походячу від одного з висших німецьких офіцирів в Курляндії, що в Мітаві відбув ся дня 14. серпня бенкет, на якім були присутні російські і німецькі монархісти, які собі взаємно присягнули, що не спочинуть аж доки не буде привернений російський цар і німецьке цісарство.

„Фрайгайт" подає дальше, що російські війска на західнім російськім фронті, які зобовязали ся дати поміч Колчакови і Денікінови проти большевиків, одержали з німецьких військових магазинів в прибалтийських краях цїле зоружене і дістають також платню з німецьких військових кас.

Боротьба між Німцями і Поляками на Шлезку.

ВАРШАВА, 18. серпня. — Нині рано прийшло до боротьби між Німцями і Поляками в полудневo-західній части Шлезку, коли німецькі війска несподівано зробили напад на Поляків і заняли два села поза розємною границею.

Герберт Гувер видав сейчас приказ американським офіцирам, які находять ся на Шлезку, щоби вони старали ся довести до заперестаня ворожнечі.

Польські війска заняли горішний Шлезк, не ожидаючи загального голосованя.

КОПЕНГАГЕН, 19. серпня. — Вісти з Берліна доносять, що Поляки поширили революцію на цілий горішний Шлезк. Польські війска обсадили всї копальні і розоружили кількасот німецьких жовнірів.

Поляки роблять зусиля заняти цілий горішний Шлезк, не чекаючи на вислід загального голосованя, бо побоюють ся, що голосоване випало би в користь Німеччини.

НА БАЛКАНІ.

Нові заворушеня в Болгарії.

ЛОНДОН, 19. серпня. — В столиці Болгарії, Софії, прийшло до нових грізних заворушень, як се доносить телеграма з Копенгаген. Кількатисячна товпа уладила демонстраційний похід, який удав ся під палату короля, домагаючи ся уступленя Бориса і жадаючи утвореня републики.

Війска виступили проти демонстрантів. Їм прийшли відтак на поміч також війска французькі, яким вдало ся здавити ворохобню та привернути в місті лад. Місто находить ся тепер під контролею французьких війск.

В СЕРБІЇ.

Новий сербський кабінет.

БІЛГОРОД, 18. серпня. — Утворено новий коаліційний кабінет, на чолї котрого стоїть премієр Люба Давидович. Др. Антон Трумбіч обіймив уряд міністра заграничних справ. Три міністерства, а именно міністерство для справ поживи, для суспільних справ і міністерство копалень і лїсів, зістали обсаджені соціялістами. Міністром війни іменований ген. Стефан Гадїв, який не належить до жадної партії.

В РУМУНІЇ.

Румунський наслідник престола зрік ся своїх прав.

ПАРИЖ, 19. серпня. — Князь Карло, румунський наслідник престола, зрік ся своїх прав до румунського престола, як се доносить телеграма з Букарешту.

НА МОРИ.

Большевики втратили три воєнні кораблї.

ЛОНДОН, 19. серпня. — Англійський урядовий звіт департаменту маринарки доносить, що англійські воєнні кораблї затопили в понедїлок рано два большевицькі дредноти „Петропавловск" і Андрій Первозваний" та один торпедовець підчас битви з большевицькою фльотою у фінськім заливі.

Втрати англійської фльоти виносять три моторові лодки, причім згинуло також 8 офіцирів і трох жовнірів.

"SVOBODA" (LIBERTY)

The Ukrainian newspaper published three times a week: Tuesday, Thursday, and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ESTABLISHED 1893

VLADIMIR B. LOTOTSKY, Editor-in-Chief.
ANDREW SAWKA, Business Manager.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of October 3, 1917, authorized July 31. 1918.

SUBSCRIPTION:		ПЕРЕДПЛАТА:	
United States:		в Злучених Державах:	
1 year	$3.00	на рік	$3.00
6 months	$1.75	на пів року	$1.75
3 months	$1.00	на 3 місяці	$1.00
to Jersey City and to foreign countries:		В місті Jersey City і за границю:	
1 year	$3.50	на рік	$3.50
6 months	$2.00	на пів року	$2.00
3 months	$1.25	на 3 місяці	$1.25
Single copy 3 cents.		Поодиноке число 3 центи.	

За кожду зміну адреси платить ся 10 центів.

Адреса: SVOBODA, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Телефон Адміністрації і Редакції — 498 Montgomery.

Телефон Гол. канцелярії Укр. Народного Союза — 1838 Montgomery.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу "Svoboda".
При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

За всі оголошеня поміщувані в „Свободі" редакція не відповідає.

ІНФОРМАЦІЙНЕ БЮРО У. Н. К. В НЮ ЙОРКУ.

У. Н. Комітет заложив Інформаційне Бюро в Ню Йорку для інформованя американського народу про українську справу, для видавництв в анґлійській мові, а також — і се тепер найважнійше — **для помочі українському загалови в Злучених Державах в його зорґанізованій масовій акції проти польського нападу на українські землі.**

Український загал уладжує тепер по всіх містах Злучених Держав демонстрації, віча і збори, на яких протестує проти ляцького нападу і наїзду на галицьку Україну.

Сей протестаційний рух не може уставати, але мусить щораз збільшуватись, і поти мусить гомоніти у сїй вільній американській републиці, поки не впаде ляцька неволя на галицькій Україні, а не завитає свобідна воля народу.

У. Н. Комітет хоче дати як найбільшу поміч всім тим комітетам, що уладжують демонстрації, віча і збори і длятого віддає для їх услуг своє Інформаційне Бюро в Ню Йорку.

Інформаційне Бюро У. Н. Комітету в Ню Йорку на кождий зазив котрогонебудь місцевого У. Н. Комітету достарчить усього потрібного матеріялу для приготованя і переведеня демонстрації, віча або зборів. До нього можна звертатись за виробленем анґлійських промов про українську справу; статий, резолюцій, протестів, меморіялів і т. д., а також за книжками і видавництвами в анґлійській мові про українську справу.

Адресувати так:

UKRAINIAN NATIONAL COMMITTEE of U. S.,
BUREAU OF INFORMATION,
30 East Seventh Street, : : : : New York City.

Український Народний Комітет.

ДОБРИЙ ПОЧИН.

Де лиш Українці живуть, по всіх землях, чи то українських чи не-українських, вічевий дзвін гремить на тривогу:

— Галицька Україна нападена, обрабована і поневолена Ляхом, віковим ворогом українського народу!

Боронїть нападений рідний край! Поможіть зломити неволю ляцьку і прогнати наїзника!

Хто вірить в нарід, а не в панів і в панські републики Падеревских, будовані штучно за позичені гроші французьких банкирів як була будована імперія російських царів, — нехай стає до оборони; нехай не жалує анї праці, анї труду, анї жертв, анї посьвяти!

Проти усякої неволї усюди в просьвічених краях повставав бунт — революція, яка виривала панам з рук кайдани, що ними держали скований нарід, а народови давала волю і вкривала його славою.

Народна революція на Україні вкрила славою свободолюбний український нарід.

Народна революція на галицькій Україні і на буковинській Україні вкрила також славою наших братів.

І тих заморських братів їх, Українців в Злучених Державах, в Канаді і в Бразилії, вкрило також славою їх політичне становище. Се, що вони стали по стороні народної революції на землях українських, приносить їм честь і славу.

З попереднього числа „Свободи" наші читачі бачили, як славно списались Українці стейту Конетикот, котрі уладили велику добре приготовану стейтову демонстрацію проти польського наїзду на землї українські.

Українці стейту Конетикот ще тим більше заслугують на признане, що їх число не велике в порівнаню з числом Українців в других східних стейтах.

За їх красним прикладом повинні тепер пійти Українці других стейтів, в котрих Українців є значне число.

Таких стейтів є найменьше 20, а вже такі стейти як Ню Йорк, Пенсилвенія і Ню Джерзи могли би дійсно уладити дуже поважні демонстрації.

Пора вже тепер застановитись над тим і сейчас братись до діла.

Українські орґанізації поодиноких стейтів повинні сейчас порозумітись; потворити стейтові протестаційні комітети і зачати роботу для оборони нападеного рідного краю.

В той спосіб вони можуть заінтересувати обороною українського народу стейтові леґіслятури, сенати, впливових Американців, а також і конґресменів та сенаторів федеральних зі своїх стейтів.

В той спосіб акція пійде лекше й успішнійше, а голос американських Українців в обороні нападених братів буде сильнійший і могутнійший та будуть з ним далеко більше числитись ті, котрі доси легковажили собі волю, свободу і людські права українського народу.

ЗМІНА АДРЕСИ У. Н. КОМІТЕТУ.

Канцелярія Українського Народного Комітету в Ню Йорку містить ся від 12. с. м. у власнім домі при 30 Іст 7-ма улиця.

Всі листи і посилки до У. Н. Комітету треба адресувати так:

UKRAINIAN NATIONAL COMMITTEE of U. S.,
30 East Seventh Street, : : : : New York City.

В тімсамім домі містить ся також **Українське Інформаційне Бюро.** Адресувати до Бюра так:

UKRAINIAN NATIONAL COMMITTEE of U. S.,
BUREAU OF INFORMATION,
30 East Seventh Street, : : : : New York City.

Також в домі У. Н. Комітету містить ся **Американсько-Українське Бюро (Ексчендж)**, яке перейшло на власність У. Н. Комітету. Адресувати до Ексченджу так:

AMERICAN UKRAINIAN EXCHANGE, Inc.,
30 East Seventh Street, : : : : New York City.

З Українського Бюра Преси в Газї, Голяндія.

ГРИГОРІЄВ.

(Статя російського кореспондента Футрана в „Nieuwe Rotterdamsche Courant", з 24-го липня 1919.

Звістки, які появляють ся в часописях за останні часи в значній скількости, про протибольшевицьку армію Григорієва на Україні, не тільки не дають читачеви розуміня суті тої армії, але ще й протилежні одна одній. Після одних звісток Григорієв мав блискучу перемогу над большевиками, а після других вони його розбили.

Прапорщик Григорієв є одним з тих військових авантурників, котрі виникали в Росії в часї революції. Він є політиком, орієнтація котрого залежить від конюнктури політичних сил в державі. Царський прапорщик після того, як скинуто царя, служив в армії гетьмана Скоропадського добрим Українцем. Коли зоря гетьмана почала схилятися, він з гуртком своїх козаків перебіг до Петлюри, котрий був тоді в сяйві свого піднесеня; під охороною Петлюри йому пощастило піднести ся самому і зорганізувати значну військову силу. Коли Григорієв помітив, що слава Петлюри захиталась, він перейшов до большевиків, котрі по його думці були будучою владою на Україні. Большевики, не звертаючи уваги на політичне минуле сього прапорщика, ставились до нього з великою симпатією і через короткий час призначили його атаманом 10-тої Задніпрянської Дивізії. Завдяки цілій низці перемог, а саме: занятя Єлисавету, Вознесенська, Херсону, Миколаєва, Одеси і Тирасполя, — йому пощастилось здобути велику популярність у большевиків і армія вважала його за героя. Наслідком сього у нього витворилась манія великости. Він почав споглядати в бік контр-революціонерів, гадаючи, що може бути з часом такий момент, коли кожде нове правительство буде мусїти з ним рахуватись. Таким чином він пійшов по шляху, який ранійше чи пізнійше мав привести його до розриву з большевиками.

Перше непорозуміне у нього з большевиками було, коли вони йому наказали виступити зі своїми військами проти ґенерала Денікіна, котрий тоді займав дуже важні для большевиків угляні копальні в Донеччині. Він відмовив ся виконувати сей наказ, кажучи, що його війска успішно воювали з імперіялізмом Французів та їх прибічників, але не захотять брати участи в братській війні. Він мав деяку підставу не згоджуватись з большевиками, бо йому вдало ся позбутись зі свого штабу частини большевиків, та на їх місце насадити контрреволюційних офіцирів.

Напружене між советською армією та атаманом Григорієвом щодня збільшувалось і досягнуло кульмінаційної точки 10. мая с. р.

Большевики тоді постановили проголосити війну Румунії і призначити між иншим атамана Григорієва командиром одної армії проти Румунії. Григорієв, котрому вдало ся узяти свою армію цілком в свої руки, завдяки роздаваню горівки та дозволу на кілька день „погулять", себто розважитись маленькими жидівськими погромами, вибрав сей момент, щоб пірвати з большевиками. Він приховував свою еґоістичну ціль тим, що нїби він і його армія вже досить воювали, цілком звільнивши Україну від чужоземного ворога, який насунув на неї, і нема чого шукати в чужих країнах. Уже настав останний час, коли нарешті треба задовольнити бажаня жовнірів; звільнити їх від служби і дати їм землю. Большевикам стало ясно, що їм незабаром прийдеть ся рахуватись з тим, що Григорієв очевидно відпаде від них, і вони радились між собою, що робити з ним. Тоді, в тойсамий час, Григорієв проголосив себе головою нового українського правительства з резиденцією в Єлисаветі; і йому вдалось найбільш важну частину України притягнути до себе й відрізати большевиків від хлібних богатств України. Через його несподівану зраду з армією в 35.000 до 40.000 людий, у большевиків повстав переполох; він скористував ся сею нагодою і почав негайно спільний наступ; він заняв Кременчук, поширив свій наступ в напрямі Полтави і також післав досить велику силу, щоб захопити Одесу.

Політична програма Григорієва виявила ся з його універсалу, з яким він звернув ся до українського народу. Як можна було сподіватись, він свою власну мету прикривав популярним бажанем українського населеня. Селянам він обіцяв розділ всеї землї, повне скасоване комуністичного господарства по селах; робітникам обіцяв, що він додержувати-меть ся советської системи; горожанам обіцяв вільну торговлю, цілком відкидаючи демаґоґію большевиків. Він іде на зустріч українським націоналістам, і під гаслом „Україна Українцям" їх запевняє, що представники инших націй в українськім правительстві будуть представлені в 20 відсотках. Все те є загальним бажанем на Україні, і большевики, знаючи се, мали підставу боятись, що Григорієв завоює не тільки симпатії українського населеня, але й инші ґрупи, які воюють на Україні з большевиками, зєднають ся навкруги нього і признають його своїм проводирем. Повстане Григорієва означало для большевиків не тільки те, що від них відпала сильна армія, а також і необхідність припиненя озброєного наступу на Румунію. Большевики негайно мобілїзували проти Григорієва велику армію, команду якої вони вже боялись доручати якомубудь військовому; командиром призначено випробованого комісаря Антонова. На допомогу йому прибув дуже улюблений російським пролетаріятом аґітатор Каменев, котрий взяв на себе завданє підняти настрій війска до бою.

12. мая я був присутним на зібраню Всеукраїнського Виконавчого Комітету, де народний комісар Раковський говорив про положене. Він звертав увагу присутних на серіозність момента і прохав забути незгоду між соціялістичними партіями та разом поборювати Григорієва, за спиною котрого ховаєть ся найтемнійша реакція. Присутні представники инших соціялїстичних партій — українських лївих соціялїстів революціонерів, російських лївих соціялїстів революціонерів і жидівського „Бунда", котрі доси стояли осторонь від большевиків, заявили, що вони готові підтримувати большевицьке правительство в боротьбі проти Григорієва. Характеристична заява лїдера жидівського „Бунда" Рафеса щодо зміни орієнтації його партії в бік большевиків. Рафес сказав, що тепер не на часї для жидівського пролетаріяту балакати з большевиками про тактичне питанє соціялїзму, позаяк Григорієв приносить з собою жидівські погроми, а советська влада, навпаки, захищає жидівське людське право. І з зібраня виконавчого комітету видно, яку велику небезпеку уявляє собою Григорієв в очах большевиків. Вони знайшли потрібним вплинути декретом на почутя низших урядовців, щоб вони звертали більшу увагу, ніж се робилось доси, на культурні бажаня України. Самого Григорієва вони проголосили поза законом.

Коли відомости про перемогу Григорієва над большевиками правдиві, то се означає, що на півдні зявляеть ся новий Колчак проти большевиків. Колиж правда, що Григорієва розбито на Україні, то се означає розпорошене контр-революційних сил на Україні, які надалї жити-муть тільки невеличкими гуртками. З перемогою над Григорієвом, большевики мати-муть безумовно великий успіх, але страти, які спричинив їм Григорієв, не так легко можна буде направити, позаяк большевики для перемоги над Григорієвом мусїли ослабити свою армію, яка воює проти Денікіна і таким чином, як повідомляють останні часописи, Денікіну знову вдало ся поширити свою владу на частину Донщини, яка мала велике значінє для большевиків.

БЕРІМ СЯ ДО КУПИ, ПОКИ ЩЕ ЧАС.

(Надіслана статя).

Великі події сьвітові, що стрясли основами цілого сьвіта, викликали немало нових ідей в умі людства. Великі народи, котрі давнійше випереджали культурою меньше культурні народи, тепер біжать цілою силою пари наперед, задивляючи сьвіт новими винаходами, новими удосконаленями, підбиваючи океан і воздух. І нераз задумаєть ся чоловік, питаючись сам себе: „Де буде границя умови людському?"

Всьо йде вперед, всьо думає, всьо працює — ціле людство.

Меньше культурні народи зачали також тепер думати, перестали спати і зачинають, як то кажуть, брати ся до купи.

Замітне межи меньшими народами, що вони зрозуміли вже значінє промислу і торговлї для національного істнованя, і тепер ми бачимо, з яким поспіхом вони зачинають орґанізувати свій народний промисл і торговлю.

Чехи, що мали вже свій промисл і торговлю зорґанізовану, тепер старають ся надати їм ще тривкійші основи.

Поляки з поспіхом орґанізують свою торговлю і промисл і досить подивитись до першої ліпшої польської ґазети, а побачимо много-премного економічних проєктів і оголошень нових, чисто польських інтересів.

А памятаймо, що зорґанізований польський промисл і торговля будуть помагати Полякам в поборюваню нас самих.

Та український Іван все найпізнійший. Ми ще спимо. Навіть пекольний греміт тяжких гармат через пять літ не потрафив збудити нас зі сну. А пора би вже, крайна пора взяти ся за діло і орґанізувати свою власну, на разі бодай дрібну торговлю. Ми-ж любимо хвалити ся зростом кооперативного руху на Україні; чомуж не йти шляхом братів з України і не орґанізувати тут українську кооперативу?

Аж встидно подивити ся нераз по декотрих наших українських громадах. Буває много міст в Америці, де наших людий є від 500 до 20.000, а не найдете там кромі одної або двох крамниць нічого більше; місцями і сего нема. І тому ми бідні, бо наші міліони ідуть в чужі кишенї — в жидівські, польські і т. д., і за се наш брат зістане тільки обсьміяний чужинцями. Правда, декотрі наші бізнесмени нарікають, що наш нарід скорше пійде до Жида чи до Поляка, ніж до свого. Може се й правда, і тому ми всі повинні клепати на кождім кроці: **„Свій до свого"**, а як наш нарід привчить ся тут сего клича, то і тоді, як виїде до рідного краю, буде так поступати і буде добрим приміром для меньше сьвідомого брата.

Ми тут в Америці рішучо слабо стоїмо під оглядом економічним. А чейже ми повинні творити тут свої економічні підприємства.

Пригадую собі, як покійний епископ Ортинський мав намір оснувати банк для Українців в Філядельфії (вже здаєть ся і чартер був виєднаний); скільки то крику не наробила наша „інтеліґенція", аж убили гарну думку, а дотепер така інституція вже могла була вибитись на першорядну нашу фінансову інституцію. А так що? — Не маємо нічого!

Та як сказано, „ліпше пізно як ніколи"; отже берім ся до діла.

Коли наприклад тепер створимо яку-таку народну торговлю, то бодай в части зреґабілітуємо ся в очах наших старокраєвих братів за те, що замісць працювати в хосен нашого відродженя, ми тут сварились до загину і поборювали самих себе, удаючи при тім патріотів, як той Дон Кіхот.

Всі наші часописи в Америці повинні раз на тиждень поміщати на своїх сторінках поучаючі статї з области економії. Кожда часопись повинна завести у себе „економічний кутик". І „Свобода", котра вже має такі кутики, повинна відступити один для **економії** і пропаґованя між нашим народом торговельної ідеї.

Зноваж люди тямучі, котрі можуть щось цікавого написати з области економії, повинні засилати інтересні статї до тих кутиків, а таким способом заінтересуємо ширший круг новими ідеями. Нарід зачне думати і візьметь ся серіозно до праці над піддвигненем народної торговлї.

О-п М-к.

ЗБИРАЙТЕ І СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ НА 100.000-НИЙ ФОНД ОБОРОНИ ГАЛИЧИНИ.

УКРАЇНСЬКИЙ КОМІТЕТ В МАНЧЕСТЕР, АНҐЛІЯ.

В однім з найбільших промислових міст Анґлії, в Манчестер, — як довідуємо ся — оснувало ся політично-запомогове товариство „Самопоміч", котре має на цїли нести моральну й матеріяльну поміч рідному краєви.

В склад екзекутивного комітету входять: Йосиф Лісньовський, голова; Василь Соляр, скарбник; Петро Лісньовський, секретар; Дмитро Комаринський, Гант Завалинський, П. Соляр і А. Рицький, радні. Адреса голови є:

Joseph Lisniovsky, 5 Fernie St., Cheetham, Manchester, England.

Американські Українці радо витають сей крок анґлійських Українців, котрі в годині страшної грози спішать на поміч рідному краєви та йдуть на відсіч його ворогам.

Ми сподіваємо ся, що в скорім часї се товариство, маючи апробату української місії, розвине свою діяльність на всі українські кольонії в Анґлії, а коли ні, то в кождім случаю дасть почин до сотвореня великої народної орґанізації, яка спільно з подібними орґанізаціями у Франції й Злучених Державах та инших краях стане працювати для добра рідного народу.

Вже давно був час, аби анґлійські Українці виступили зорґанізовані на арену української боротьби яко помічна сила для змагань старого краю. А коли сього не було доси, то видно була в тім якась непредвиджена перешкода, яку тепер, здаєть ся, вже усунено.

Понизше ми подаємо відозву уряду товариства „Самопоміч" в Манчестер до Українців в місцевости, околици і в цілій Анґлії. Нехай та відозва відібеть ся сильним відголосом в серцях анґлійських Українців, на котрих старий край покладає богато надії, що вони поможуть йому чи то тепер, чи в хвили, як повернуть на рідну землю, визволити ся з ворожого ярма.

ВІДОЗВА МАНЧЕСТЕРСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

Українці в Манчестер і цілій Анґлії!

Вибила і для нас рішаюча година задуматись над справою нашої рідної України. Нас зрадили. В Парижи прирікали, що армія Галлера не пійде проти України, лиш проти большевицької Москви, та стало ся противно.

Зі всіх сторін нападають на нас. Поляки, Москалї, Румуни і Чехи подали собі разом руки і присягли ся поділити Україну між себе. Нас знова хочуть зробити на сотки літ рабами чужої волї, хочуть позбавити нас самостійного житя, свободи і независимости. Нова неволя булаб сто разів страшнійша ніж недавна.

Весь український нарід став нинї до боротьби за свою будучність, долю і волю. І нам не час тепер спати. І для нас прийшла пора піднести спрацьовані плечі, випростувати ся і разом з усіми взятись до роботи, до якої лише хто здібний.

Час нам збудити ся зі сну віковічного. Нас бють. Рабують наші села, розносять наше добро, кровавий доробок століть. Піднесім голос протесту. Українці по всіх краях і державах протестують нинї проти насильств, яких вороги допускають ся нинї над нами за згодою Парижа. Час також і анґлійським Українцям піднести такий протест, протест голосний, сильний, могучий.

Ми впімнемо ся за свої права, але нам треба зійтись і нарадитись, як до того забрати ся. Стaранем української дипльоматичної місії в Лондоні у Манчестер засновано товариство „Самопоміч". До того товариства вписало ся на початок 33 члени, котрі зложили до товариської каси 20 фунтів 4 шилїнґи і 6 пенсів. Крім того посол Стаховський жертвував на цїли товариства 10 фунтів, а член місії Хлопецький жертвував один фунт. Попередні вкладки виносять 2 фунти і 16 шилїнґів, отже загальна сума виносить тепер 34 фунти і 6 пенсів.

Членами товариства є: Марія Комаринська, Анастазія Сапелюк, Марія Харчишин, Анастазія Чучман, Матвій Білоха, Прокіп Бородинський, Іван Василий, Роман Вислинський, Михайло Гарбузинський, Іван Гарматюк, Гнат Завалинський, Дмитро Комаринський, Іван Летавський, Йосиф Лісньовський, Йосиф П. Лісньовський, Петро Лїньовський, Ілько Макаровський, Стефан Макаровський, Сенько Назаркевич, Андрій Петриця, Стах Петришин, Василь Пешкар, Олекса Руцький, Василь Соляр, Плятон Соляр, Стефан Соляр, Григорій Тарнавський, Петро Тарнавський, Іван Чикальський, Андрій Чучман, Микола Шуманський, Теодозій Шуманський, Роман Юркевич.

Цілию сього товариства є нести моральну і матеріяльну поміч Україні. Українці! Памятаймо, що визволене наше лежить на нас самих. Як ми про себе позабудемо, то ніхто чужий про нас не згадає. Ми самі мусимо зробити за себе свою роботу.

Тому кличемо до всіх Українців у Манчестер і в цілій Анґлії: Ті, що близко нас, єднайте ся до нашого гуртка і разом ставаймо до народної праці; а ті, що далеко від нашої місцевости, нехай орґанізують власні товариства і нехай роблять тесаме. Час тепер важний і кожда страчена хвиля є дорога.

Тому отсею дорогою взиваємо всіх Українців в Анґлії до роботи на народній ниві. Складайте як найбільше жертв грошевих і посилайте їх на адресу:

W. Solar, 5 Fernie St., Cheetham, Manchester, England.

УРЯД ТОВ. САМОПОМІЧ:

Й. Лісньовський, голова,
В. Соляр, скарбник,
П. Лісньовський, секретар.

Наша газета є присьвячена робітничій справі. Доля та судьба нашого робітника лежить нам на серци передівсім. Не дбаєм о зиск, тільки о твоє добро, мученику праці! — Пренумеруйте „Свободу"! („Свобода", число 1-ше, 15. вересня 1893).

ВІЧЕ В ПІТСБУРҐ, ПА.

В неділю, 10. серпня с. р., заходом місцевого комітету устроено було тут українське народне віче. Вічем проводив предс. місцевого комітету, п. Гр. Шабатура, покликуючи на місце вічевих секретарів пп. С. Войтовича і Л. Вантуха.

Предсїдатель, отвираючи віче, пояснив зібраним ціль віча, як також в короткій бесіді представив теперішнє критичне положенє нашої рідні у старому краю і вказав на небезпеку, яка грозить нашій дорогій Вітчині зі сторони відвічних ворогів українського народу.

Розбишацький наїзд польських леґіонів на Галичину — говорив бесідник — пригадує нам часи татарського наїзду на українські землї. На-пів дикі татарські орди в тих часах нищили все огнем і мечем здовж і поперек, руйнували українські землї, людий старих і молодих убивали, а недобитків брали в неволю, в ясир. Се робили на-пів дикі Татари, котрим слово гуманність не було тоді ще звісне. Сей татарський наїзд на наші землї посував ся тоді з диких, пустих степів зі сходу, з Азії.

Нинішний похід ще страшнїйший. Він посуваєть ся на наші землї із заходу, з цивілїзованої Европи. Демон знищеня тепер такийсамий, а ріжнить ся тільки тим, що сего вже не роблять дикі Татари, а наші сердечні „браця", Ляхи, славні католики, котрих сьвіт хоче зачислити до цивілїзованої ліги народів. Польська шляхта більш року робить службу льокая вокруг панського Парижа, лестить ся і бреше тільки в тій цїли, щоби загарбати українські землї та замилити сьвітови очи на ті розбої і злодійства, яких доконує ляцька ватага на безборонним українським населеню, і всіми силами стараєть ся придбати симпатію французьких, анґлїйських і американських дипльоматів, аби ті, не прослїдивши несправедливости, прибили на кривді українського народу польську печатку, що все є „О. К."

Супроти того обовязком українського загалу тепер станути завзятїйше ніж колинебудь, аби представити перед сьвітом польські злочини та боронити Галичину з ляцької неволї. Ляцьке ярмо буде скинене, але мусить стати до боротьби весь зєдинений український нарід.

Відтак предсїдатель покликав до слова п. В. Коваля, яко головного референта. Пан Коваль в своїм майже годину триваючім рефераті зясував в цїлости теперішну ситуацію на Україні, розповів про теперішну долю Галичини, про справедливість мирової ради в Парижи, а вкінци про те, що зробили доси американські Українцї в користь наших братів і Неньки України.

Нас продали, — говорив бесїдник — продали, як німу худобу на ярмарку. Нами торгують в панськім Парижи як маловажним товаром на базари; нами торгують, як колись Турки запорожцями торгували, коли пощастило ся запроторити їх живими в ясир.

Для пів-диких африканських Ніґрів мирова рада знайшла більше милосердя і справедливости ніж для Українців — цивілїзованого народу чистої білої породи. Звиш пять мілїонів українського народу віддала в дарунку мирова рада шляхотській Польщі, 5 мілїонів народу поновно запроторено в польське ярмо паншини. Правда, угорські Українці рішили ся самі піддатись (?) Чехо-Словакії. Але в імя яких принципів віддано пять мілїонів галицьких Українців в польське ярмо? Чи се той принцип самоозначеня народів, за котрий боролись і гинули мілїони в сьвітовій боротьбі?

Принцип всесьвітної демократії, за котрий — як кажуть — боролись алїянти, бачимо нинї нічим иншим, а пустою фразою. Бо на місце Австро-Угорщини і Росії нинїшна демократія, що виросла в панськім Парижи, будує на німецьких фундаментах нову автократичну державу, Польщу — нове гнїздо мілїтаризму, національної ворожнечі і суспільного гнету. Нї! На таку Польщу, збудовану із забраних українських і литовських земель, український нарід ніколи не згодить ся! Проти такої Польщі буде боротись український нарід аж до послїдної каплї крови. Така новозбудована Польща в Европі станеть ся причиною нових воен у східній Европі. Галичина тут буде Босною і Герцеґовиною, а місто Львів для Українців новим Сараєвом, відки потече ще немало червоної людської крови. Польське ярмо неволї, яке накидають нам уже заздалеґідь Поляки в Галичині, ми мусимо відповідно приняти. Подібно, як се зробив Хмельницький в 17-тім столїтю, ми мусимо витворити новітну Хмельниччину, або й Колїївщину, чи навіть Гайдамаччину.

Тут в Америці серед Українців даєть ся завважати досить виразно той рух Хмельниччини, себто дух, жажда пімсти до шляхотської Польщі. І той дух кріпшає з кождим днем; сьвідомість народна кристалїзуєть ся і вже недалекий той час, коли польські банди будуть змушені попустити в дечім, як почують, що їм прийдеть ся ще мірятись і з американськими Гайдамаками.

Що се дійсно так є, сего жаден здоровoдумаючий Українець перечити не буде. Останними днями навіть досить явно виринули кличі до орґанїзованя справжної української армії на виправу проти Поляків.

Однак, на жаль, сих кличів не піддержала вся українська преса. Декотрі з часописий не звертали зовсім уваги на сей рух, наче би се був звичайний собі, невинний клич. Декотрі двозначно згодились, а були й такі, які се мовчанкою збули.

Однак знайшли ся часописи такі, що числять себе за чисто українські і є утримувані з праці українського чорнороба. Ті пійшли і йдуть ще доси на службу ворогів України. Се ті часописи, котрі заєдно горлають: Де гроші народні поділись? Чому нема справоздань? Нарід хоче знати всі безправства. Тісамі людці, зрадники народу, видають за гріш українського чорнороба не „Народне Слово", а чортівське насїнє, гниль, кириню і таке, чого сам чорт не придумав би. Вони, ті людцї, на сторінках того чортівського „Слова" грубими буквами зазначили: Перестерігаємо всїх Українців в Америці перед наслїдками роботи одиниць, що взялись до орґанїзованя армії в Америцї. Се злочин, за котрий грозить вічна тюрма. Вкінци просимо всїх тих, котрі знаєте дещо про тих людий, що накликують український загал до солїдарности, до орґанїзації проти Поляків, доносїть нам про найменьший рух в тім напрямі, а ми вже се використаємо для своїх цїлий, бо, як нам звісно, то мабуть тісамі наші вороги, що то витягнули наші бруди на верх з того часу, як була велика манїфестація Українців в Пітсбурґ, Па. Скоро, просимо, доносїть нам про факти, бо ми в короткім часї маємо зробити донос американським властям, а відтак розпічнем „дженерал равнд оп".

Отсе тобі оборона, чорноробе, отсе тобі подяка за твій гріш. В твоїй ґазетї готовлять на тебе донос, а відтак ще й „загальну облаву".

На галї дали ся чути слова „ганьба зрадникам! На гак з ними!"

Бесїдник в дальшій бесїдї звернув бачну увагу на брак солїдарности й лучности серед української еміґрації. Другі народи всю силу, якої уживали на боротьбу поміж собою, ужили тепер на будову своєї будучности. А ми все ще йдемо старим шляхом незгоди, начеб се був час буденний, наче би воля України не залежала від кождого слова, від кождої даром промарнованої хвилї. Два роки, великі роки, змарнували ми на безцїльній боротьбі самі між собою, на руйнованю й тої крихітки, яку задумали зробити.

Нарід живе розєднаний, попадає в зневіру у власні сили і вижидає лише часу і доброї волї свого ворога. Хто знає, чи й ся безрадна, пасивна політика не стала ся причиною всїх тих невдач, які потерпів український нарід як тут так і за морем. Хто-ж сьому винен, що нарід живе розєднаний на безлучности? Не винен сьому нарід: винні сьому його провідники, більші і меньші. Американські Українці в теперішну пору повинні зрозуміти, що їх взаімні ріжниці меньше важні ніж польська небезпека, тому повинні злучити ся в боротьбі проти спільного ворога—Польщі. Бодай в теперішну переломову хвилю повинні всї українські ґрупи станути в один ряд, а не як дотепер, боротьбою партійною серед поодиноких ґруп ослаблюють загальну боротьбу проти Польщі. В сїй спільній боротьбі проти ворога-Польщі не повинно бути серед українського загалу в Америці партійних ріжниць, також само як у старім краю. Без огляду на те, чи їх провідники годять ся чи нї, загал повинен стати однодушно, не зважаючи на ніякі партійні міжусобиці. Не робить ріжниці, чи се сьвященик, чи доктор, чи дяк, чи інтелїґентний робітник; дїло в тім, чи хочеш бачити вільну Україну, чи жаль тобі твоєї рідні, що тепер гне шию в польськім ярмі, чи хочеш бути господарем чи наймитом в своїй хатї — рабом від колиски до могили. Колиж нї, так ще сьогодня іди остри і сьвяти ніж та приставай до гурту. Не чекай, аж тебе запросять, але сам зголоси ся. Не питай, скільки нас буде. Хто перший, тому слава, а хто не хоче, то й дурень, самолюб або лукавий амбітник, і той не повинен знаходити ся між нами. Для такого місце на диких Вестах або у зимній Сибіри. Тож до дїла! Не пора в рідну хату вносити роздор! Ненька Україна кличе всїх своїх добрих дїтий до згоди, до спільної працї, до спільної солїдарности, до спільної боротьби проти нашого національного ворога, Польщі. Найсильнїйша, віками випробувана збруя проти ворога, се солїдарність, злука народних сил. Притім дуже сильним оборонним муром являють ся в теперішнім часї кріпшаючі ряди Українських Січий в Америці.

Кожда місцевість, де живе хочби тільки мала горстка Українців, повинна подбати, щоби там не бракувало січовиків, котрі при кождій нагодї у вільних хвилях вправлялись би в стрілецькім ремеслї, щоб, коли прийде вже той час, що треба буде жертвувати житє в обороні Вітчини, щоби не тратити житя даром, не завдавши передтим смертельного удару ворогови. Солїдарність, відвага, надія і віра в побіду — отсе кличі кождого січового рядовика, отсе поміч, котрої бажає нинї Україна від Американських Січий.

Після того предсїдатель поручив секретареви відчитати отсї резолюції:

1. Ми, Українцї, зібрані на вічу в недїлю, 10. серпня б. р., в гали церковній при 7-мій улиці, С. С. Пітсбурґ, Па., рішучо домагаємо ся занеханя всякої особистої і політичної ворожнечі між Федерацією, У. Н. Комітетом і прочими українськими орґанїзаціями та комітетами, і взиваємо їх стати спільно з народом у визвольній боротьбі рідного краю зпід ляцької неволї.

2. Домагаємо ся скликаня в найблизшім часї всеукраїнського народного зїзду до Вашінґтон, Д. К., щоби в столици Злучених Держав заявити правительству наш протест проти прилученя східної Галичини до Польщі.

3. Домагаємо ся, щоби всї українські політичні і запомогові орґанїзації делеґували своїх представників, аби там вибрати раз на все одно одиноке політичне тїло для веденя народу у визвольній боротьбі.

Повисші резолюції присутні на вічу приняли до відома одноголосно, за піднесенем рук.

Другим з ряду бесїдником був о. Е. Сидоряк. Він в своїй бесїдї звернув бачну увагу на нещасні вигляди, в яких знаходить ся наша рідня у старім краю. Україна потребує тепер помочи не тільки оружної, а в більшій мірі помочи моральної і фінансової. Комітет Червоного Хреста на Українї звернув ся до всїх орґанїзацій Червоного Хреста в сьвітї з просьбою о поміч. Наслїдком довго триваючих боїв вибухли майже по цїлій Українї страшні епідемії тифу. Ті, котрих пощадила війна, впали тепер жертвами пошестий. Тисячі наших борців за волю гинуть від незагоєних ран, з недостачі помочи лїкарської. Тисячі нашої рідні тиняють ся по шпитальних бараках. По цїлій Українї люди гинуть марно повільною смертю, не маючи жадної опіки лїкарської. Лїкарств, бандажів, средств санїтарних для ранених героїв, средств медичних для навіщених пошестями наших рідних, одежі, платя, тисячі сиріт без найменьшої опіки, обдерті голі, босі і без куска хлїба в роті — отсе поміч, про яку благає нас і цїлий сьвіт Український Червоний Хрест. Такі вигляди має нещасний наш нарід у старім краю. Помочи нї звідки нашому народови. Він тільки добрий помагати другим, але йому нема кому помогти. Одинока і найпевнїйша надія о поміч, яку покладають наші рідні, се ми, Українці в Америці. Найпевнїйша поміч від нас. Ми-ж частина тої великої української сїмї і не можемо відмовити того гуманного дїла, але з такою помочию ми повинні поспішити сейчас. Славна Америка, коли вступила у сьвітову війну, орґанїзуючи одну армію з гарматами і ґверами у руцї, рівночасно горячково занялась орґанїзованем другої, ще сильнїйшої армії. Та армія оперувала по задах боєвої лінії, а її задачею було сповняти чинности гуманні. Тою найсильнїйшою армією являєть ся в ту пору якраз армія Червоного Хреста. В члени тої армії записав ся весь американський нарід, і ми, Українцї, теж були в рядах тої армії Червоного Хреста. А коли ми вміли бути добрими членами, добрими помічниками в армії американського народу, то тим більший обовязок спадає тепер на нас стати в ряди української армії, в рядах Українського Червоного Хреста.

Щоби нинїшне віче засьвідчити дїлом, потрібним є заснованє першого відділу Українського Червоного Хреста в Пітсбурґу.

Вічевики приняли сей зазив гучними оплесками. Бесїдник, даючи гарний примір, перший жертвував даток на сю гуманну цїль. Відтак предс. завізвав присутних вічевиків зложити по змозї найбільші жертви. Наші братя в старім краю віддали на жертвенник всьо. Вони дали гроші, майно кров і житє, аби ратувати лише загрожену волю, аби визволити ся з ненависного ярма. Тепер черга на нас, американських Українців. Нас жде нинї наш рідний край. Від нас він сподїваєть ся ратунку. Ми мусимо подати йому поміч у днях його недолї.

Із збірки, яку зібрано на сю цїль на зборах, а відтак на вічу, повстала загальна сума $298.40. Гроші з сеї збірки призначені на закупно лїкарських медикаментів і убраня, платя і чобіт виключно для Українців східної Галичини.

Відтак приступлено до вибору членів місцевого комітету, до котрого війшли: п. Григорій Шабатура, голова; о. Е. Сидоряк, заст. голови; п. В. Крушельницький, скарбник; п. І. Хома, писар; пп. Т. Ґут, В. Сорочак, С. Войтович, І. Шпікула, М. Качмар, Д. Василик, В. Венжовський, І. Котула, Л. Вантух і Н. Подола, члени.

Члени женського відділу Червоного Хреста: М. Шпікула, М. Урбан, А. Костишак, А. Маґат, М. Неофіта, А. Явна, Ю. Садомська, М. Король, З. Войтович, Т. Костишак, Р. Лепак, М. Червінська, З. Заброварна і М. Дашинич.

На закінчене віча відспівано спільно український гимн. Предсїдатель подякував сердечно присутним за так численну участь і за щедрий дар, який зложили присутні на вічу.

Л. Вантух, С. Войтович,
секретарі.

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

С. С. ПІТСБУРҐ, ПА. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 96, повідомляє всїх своїх членів, що мітінґ відбуде ся в недїлю, 24. серпня с. р., точно о годинї 2-гій пополудни, в парафіяльній гали при 7-мій улици. Запрашаємо всїх своїх членів щоби явили ся на мітінґ, бо будуть важні справи до полагодженя. Цїле братство буде фотографувати ся. Котрий член не прийде на мітінґ, заплатить $1.00 кари. Довгуючі члени мають вирівнати свої місячні вкладки, бо в противнім разї будуть суспендовані. Будемо принимати нових членів до братства і до У. Н. Союза після статута. — С. Войтович, предс.; О. Ревть, секр.; Й. Князь, кас.

СКРЕНТОН, ПА. Бр. св. Володимира, від. 162, повідомляє всїх своїх членів, що місячний мітінґ відбудеть ся сеї недїлї, 24. серпня, зараз по Служ бі Божій, в гали церковній. Просить ся всїх членів, щоби явили ся на мітінґ, на котрім буде вибір делеґата на Січовий Зїзд до Ню Йорку. — І. М. Василиків, предс.; В. Горийовський, секр.; С. Медвідь, кас.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Подаєть ся до відома, що тов. „Запорожська Січ", від. 117, уладжує відчит в недїлю, 24. серпня б. р., о годинї 3.30 пополудни, в Українськім Народнім Домі, 217-219 6-та улиця. Товариство сим разом хоче показати і впровадити нову систему читаня, ще незвісну між Українцями. Просить ся всїх членів товариства, як рівнож всїх інтересованих Українців, прибути на сей відчит. — Й. Деревянка, секр. фін.

ДО ВСЇХ УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРИСТВ І БРАТСТВ В БРУКЛИНЇ І ОКОЛИЦИ.

В справі устроєня походу протестаційного і віча проти наїзду Ляхів на східну Галичину відбудуть ся другі збори всїх представителів товариств і братств з Бруклина й околиці в недїлю, дня 24. серпня с. р., о годинї 7-ій вечер в церковній галї, ч. 162 Норт 5-та улиця.

З огляду, що на тих зборах будуть порішені важні справи, просить ся, щоб всї українські товариства і братства, так з Бруклина як і з околиці, котрі вже висилали своїх делеґатів, вислали також в день 24. с. м., а і тих, котрі ще не висилали своїх представників на збори, щоби в сю недїлю їх вислали. Слїдуючі товариства і братства не вислали ще були своїх делеґатів: Укр. товариство Любов, товариство Вільна Україна, товариство Запорожська Січ з Лонґ Айленд, товариство Тараса Шевченка, братство св. т. Николая з Вудгейвен, братство св. о. Николая з Норт Сайду, братство св. Василія і братство Пресв. Богородиці. Окрім того просить ся товариства і братства з Джемейки і Асторії, щоби вислали також своїх делеґатів. В так важну хвилю не повинен ніхто отягатись від народної працї, бо тимсамим дає доказ що годить ся на ляцьку неволю і шкодить українському народови.

ЗА КОМІТЕТ:
о. Володимир Лотович, предс.
Володимир Яськевич, секр.

Данило Лепкий.

СПЛАЧЕНИЙ ДОВГ.

Оповідане з міщанського житя.

I.

Старосамбірський міщанин Михайло Кудлич на кілька літ перед своєю смертию купив у пана Сорочковського, властителя кількох просторих, гірських фільварків, 500 овець. З паном Сорочковським стояв Кудлич від давних часів в купецьких зносинах. Михайло купував у пана рік-річно під осінь по кількасот овець, закуповував хороші, баранячі смушки, що через літо з зарізаних на домашну потріб баранців напрятали ся, купував по кілька сотнарів лою, і перепродував його потім у місті жидам-милярам. Старий, присадкуватий, поважний пан Сорочковський не торгував ся довго з Михайлом; два три слова тай і по торзі.

— Я знаю, що і ти, Михайле, хочеш заробити, бо як не заробиш, то більше і не купиш, — казав нераз Сорочковський — а я купця зміняти не хочу що року; — беріть товар та з Богом перепродуйте!

— Ех, паноньку, відповідав Кудлич — який то той заробок?! і податок заплати і згінникови дай, і годуй живий товар, і заходи ся та клопочи ся, щоби не замотеличило ся та не погинуло так як дворічної осени. От тільки зиску, що в писку! Коби не тоті нещасливі случаї, то може би ще чоловік яко-тако клигав, а то ледви-ледви зведе кінці до купки; діточок гаразд, а маєточку жмінка; хата, огородець та щось два загінчики поля і то ще які, під горою, каменисті, мало що і вродить.

— Мені видить ся — відповідав Сорочковський — ти, Михайле, не маєш що нарікати на мене; — за гроші зараз не питаю, виплачуєш, коли хочеш і можеш; — а барани хиба не добрі?

— Добрі, добрі, паноньку, давай вам Боже за тоту ласку довго прожити — кланяючись, відповідав Кудлич — я анї не нарікаю, анї злого нічого не говорю, от кажу, паноньку, що тота торговля невеликий менї хосен несе...

— Не балакай много, старий; — я знаю добре, що можна заробити, а що втратити — казав пан, тягнув Михайла за собою та давав могорич.

Послідних 500 овець купив Михайло у пана Сорочковського на самої Покрови. Вівці були гладкі, здорові і добре випасені, бо сего перепадистого літа було на горах доволї доброї та поживної паші для дробини (овець). Кудлич не заплатив Сорочковському за вівці анї шелюга.

— Бери, старий, та гони в місто; за гроші я не бою ся — казав пан — попродаш добре товар, то і віддаш...

І Кудлич за три чи за чотири дни опісля заняв ціле красне, веселе та здорове стадо овець від Сорочковського та пігнав до Старого Самбора, де на громадських Лазах (пасовиску) наміряв ще стадо випасати та в міру запотребования різати денно по кілька штук; — мясо розпродувати, а шкірки виправляти на кожухи та шапки.

II.

Чоловік стріляє, а Бог кулї носить — кажуть люди і се жив сївька правда, бо так воно було і з торговлею Кудлича. Старий Михайло, поганяючи велике стадо овець до Старого Самбора, та споглядаючи, як здорові, веселі баранці побрикували та помекували охочо, числив уже в голові, кілько заробить на мясї, кілько на шкірках, а кілько на лою. А тимчасом на три неділї перед Дмитром упав такий грубий сніг на землю, що аж виторощив деревину в лїсах; дороги, стежки та проходи позасипувало, як серед найглибшої та страшної зими; пасовиска же прикрив такою грубою сніжною верствою, що всї корчі ялівцю поховали ся у білий, студений сніг.

Кудлич рад-нерад забрав з пасовиска вівці до хати; одні позаганяв до широких сіний, другі до комори, а треті полишив таки на дворі коло хати. Бідна німина блекає, суетить ся, трясеть ся з стужі і голоду, аж серце пукає з жадю та тривоги старому Кудличови; але що-ж робити? снігу не збереш у пригорщу, не зсунеш із гір та з пасовиска.

— Бог батько! — потїшала Михайлиха старого — не жури ся, чейже так борзенько ще не буде зими; — вівці за день за два пійдуть на пашу, поволи якось розпродаш.

Однак сніг не гинув; студений же, острий вітер що днини повівав з півночи, гонячи понад Кудличову хату чорні, повислі хмари, з яких трясло все більше та більше густими платками снігу, засипуючи ними верхи гір, галузє дерев, ба навіть потоки та лісові провалини. Михайла чіпала ся уже розпука.

Досьвіта в середу зарізав старий Кудлич щось двайцять овець; замовив на четвер жида-балагулу, посклалав мясо на віз; разом з найстаршим сином, Миколою, поїхав у Самбір продавати баранину на торзї.

Вернувши в четвер пізно з торгу, був Михайло дуже лихий, сопів, воркотів щось під носом та сварив на сина.

— Я більше вже не буду собою телїпати по торгах; — час старому спочити; менї уже доволї!... а то нї; — всї обзираєте ся тільки на мене; гов!... досить уже праці; — і плугом, як орють довго, зоре ся, не так христїянин! Оженив я тебе, вивів в люди, — роби, побивай ся, як хочеш що мати!

Микола і словом не обзивав ся; він знав, що тепер нема що батькови влазити в дорогу, бо батько лихий; торг пійшов йому не найлїпше, бо більшу половину мяса привіз балагула назад до дому, — а се, що продало ся, позбуло ся за пів дармо.

Стара Михайлиха, подаючи Кудличови і синови вечеру, згорблена, посоловіла, мовчалива, без звичайного її сьміху і вродженої своєї веселости, плентала ся по хатї з якимись важкими думками. Микола пізнав відразу, що на маминім серци повисла якась тяжка та дїймаюча жура, однак не питав за причиною.

Старий Кудлич вийшов на двір, щоби жидови заплатити за фірманку.

— Що вам, мамо?... чи не хорі ви?... тихенько прошептав Микола.

— Нї — коротко відповіла стара.

— А що-ж так ходите невеселї?

— Як веселити ся, коли нинї упало трийцять овець; тільки не кажи нічого старому, бо і так згриз ся та ходить ледви живий.

Михайло ввійшов до хати, а в хатї знов мертвий спокій; чути було, як шваркотів лїй у засьвіченій, невеличкій сьвічцї, з якої бліде сяєво розливало ся по просторії, вапном побіленій хатї та малювало по стїнї чорні тїни зажурених людий.

III.

Від сего часу пійшло Михайлови як з Петрового дня. Вчасна студїнь не попускала, а перед часом сніговою поволокою прикрита земля не змогла уже до самісінької весни видобути ся з студених обійм зими та скинути з себе грубої верстви снігу. По сусїдних, гірських селах сніг привалив невикопану з землї бараболю, поприкривав на полях зложений в копах вижатий овес, позасипав капусту та огородовину. Всї куплені у Сорочковського вівці змарнували ся, бо більша їх часть вигинула з голоду і студени; се-ж, що Михайло зарізав на мясо, не можна було добре продати, бо баранини у місті було на лавках так богато, що ніхто не хотів дати за фунт два дутки.

— Тож то я ся доробив! — лебедїв нераз старий Михайло, прийшовши у хату.

— Цить, старий, не трівож ся, якось то буде; — потїшала жінка, — любили добро, любім і лихо!

— Коли було добре?! — відворкнув старий.

— Михайле, не гніви Бога! чей то мине ся!

— Мине ся, так мине ся; коби хоть Сорочковський не тис за грішми, то ще би; — а нї, то треба продати буду, а самому іти на аренду, — журив ся Кудлич.

— Сорочковський не з тих; ти з ним ганлюєш не від нинї; лиш би тобі до него вибрати ся, попросити, може би й спустив що.

— Годї вибирати ся з порожними руками, треба конче кілька ринських дати, я знаю старого; може перед Різдвом продам кожухи, то тогди!

Стара потїшала чоловіка, як могла, розраджувала та розмавляла, а сама гризла ся; і не їла і по ночах не спала, лише сьвітила сьвічку перед старим, на великій, тяжкій дошці розмальованим св. о. Николаєм, на якого поміч дуже уповала, та молила ся тихенько.

— Стара!... бій ся Бога! — нераз з просоня обзивав ся Михайло — чому не спиш? Буде вже тих молитов та зітханя!... здоровлю шкодиш; — тям на дїти!

— Цить, — я от що йно пробудила ся! — заспокоювала чоловіка.

— Не говори! — я чую, від коли!

— І ти не спав?

От так обоє побивали ся, як риби об лїд, роздумуючи над своєю щербатою долею, потїшаючи одно другого.

На зимового св. о. Николая у місті ярмарок. Старий Кудлич з синами, з жінкою і донькою довгими вечерами слїпав над виправленими, баранячими шкірками; примірював, краяв, прикладав одно до другого та зігнутий як дуга шив цїлими днями й ночами. Сини і доньки при роботї співали, сьміяли ся, розповідали собі всяку всячину, часом і Михайло затягне старим, хрипливим, підорваним голосом, бо чоловік не з леду та не з каменя і зпоза найчорнїйших хмар часами на хвильку заблисне сонце. Перед самим св. Николаєм було 27 кожухів гарно та міцно ушитих.

Ярмарок дописав Кудличови добре, бо задля строї зими кушнїрі порозпродували всї кожухи, які тільки мали. Розпродав і Михайло, вторгував красний гріш та ладив ся щось занести за вівцї Сорочковському. Однак у самий храм стара Кудличиха на ярмарку перестудила ся, поклала ся у постїль та застогнала. Старому відразу не подобала ся слабість старої: якесь дивне чувство обняло серце, а чорні думки, наче влізливі мухи плентались по голові та залягали душу. Пійшов за бабою, привів старого жида-цирулика, поставили баньки, скинули вроки, але старій не полекшало; — до тижня умерла.

Гроші, які Кудлич ладив для Сорочковського за вівцї, розлїзли ся на похорон, бо покійну всї в місті знали і поважали. На недалеке кладовище відпровадили покійну Кудличиху всї цехи, а домовину несли на своїх плечах найповажнїйші у містї цехмістри та міщани. Належало ся проте дати неабияке почесне; а гріш круглий, котить ся з рук до рук, аж розкотить ся так, що і не стямиш ся.

IV.

Невесело проте минула Кудличови зима; старий не міг забути своєї покійної жени, хотяй синова, як могла, догоджувала старому. Михайло з кождим днем все більше подавав ся, навіть схуд, охляв, а довга з ґранатового сукна капота, яка через пять поколїнь переходила з батька на сина, телїпала ся тепер на Кудличу як на тичцї, хотяй ще в лїтї не міг Михайло добре запняти долїшних на ній двох пентельок та припоясував їх тільки широким, шовковим, ще прадїдівським поясом. Перед самими Великодними сьвятами здибав Кудлич у місті карбівника пана Сорочковського.

— Що там, Грицю, чувати? — запитав ся — вибирав ся я до вас та якось не міг.

— Нема до кого! — відповів карбівник.

— Чому?

— Бо старий пан небіщик!

— Та коли умер? як? довго слабував? — з якимсь дивним несупокоєм питав ся Кудлич карбівника.

— Недовго; все через дїти. Приїхав панич і панна з міста; старий був собі скупий, а дїти: „гроший тай гроший"; щось посперечали ся. Тому дві недїлї у саме полудне старий пан вийшов лихий з кімнати, казав як звичайно осїдлати собі коня, вивести з стайнї, сїв на него і поїхав до лїса, до робітників, що робили ґонти. Не минула і година, як кінь сам без пана прилетїв на подвірє. Пани настрашили ся, двораки розбрили ся по лїсї і знайшли старого ще живим у Чорнім потоцї з потрощеною ногою і рукою.

— І на тото помер?

— Умер; нічого не помогли лїки.

Тота невесела вістка до решти зломала Кудлича. Михайло знав добре, що з старим Сорочковським ще пів біди, як не випросить ся то вимолить, щоби підождав та не тис за гроші, аж доробить ся; таж паниско нераз уже ждав по кілька лїт на гроші за пібраний товар, коли торговля не дописала Кудличови. Однак що зроблять з Кудличом спадкоємцї, того відгадати тяжко.

V.

Осїнь була красна. Міщани давно позвозили з поля збіже та посклалали, богатші до стоділ (клунь), біднїйші над просторими сїньми на вишку. Кудлич постягав свою „бідненину" та постискав її, як міг коло хати, забираючи ся вже до копаня бульби. Днї були сухі, ясні та погідні; сонце день в день жарило як в жнива; білі пасма павутини снували ся по поли, зачіплювали ся по зісохлих бадилях бодяків, осету та до натини бульби; грабове, букове, березове та ясенєве листє жовкло та червонїло, а злїтаючи з дерева, якось тужно шелестїло, подихом вітру неначе шептало на скопане хорошим дням погідної осени. Журавлї, сумно покрикуючи, ключами вертали у вирей, а за ними стадами тягли понад старосамбірський верх та понад пасма синїючих у віддїлї гір дикі ґуси.

Деякі старосамбірські кушнїрі квасили у великих та просторих бочках баранячі шкіри, щоби їх опісля вибілити та приладити на кожухи. Старий Кудлич порозвішував довгий ряд прекрасних чорних шкірок на довгу жердку перед хатою, нипав коло них, перетріпував та вивертав до сонця. Микола поїхав на ярмарок до Мостиск, цїла отже робота спадала на старого.

Сонце схилило ся з полудня; — Кудличова невістка побігла з білем у ярок на воду.

— А давайте, тату, позір на дїти! — сказала, відходячи...

— Добре, добре, не жури ся дїтьми — обізвав ся Михайло та дальше ходив коло розвішених шкірок.

Понад містом розляг ся сумний, уриваний голос церковного дзвона; старий Кудлич зняв баранячу шапку, перехрестив ся та ходив дальше по подвірю.

— А се що?... по що так дзвонять?... заговорив сам до себе по хвили старий.

— Горить!... горить!... закричав Кудличів сусід.

— Скубичова хата!... від жидів запалило ся! з Абрамкового склепу!

Михайло не міг рушити ся з місця; якийсь неописаний ляк хватив за старе горло, перейшов цїлим тїлом, на хвилю помрачив мозок. Кудлич пустив ся до хати, але сам не знав, в що руки встромити та до чого взяти ся; — злапав маґлївницю та шпурнув нею до сїний.

— Дїти, забирайте ся з хати, бо попечете ся як бульби! — закричав страшним диким голосом, а сам взяв ся до великого, зеленого куфра, щоби його витягнути на двір. Три рази упав старий, три рази підводив ся та лапав за куфер. А дїти плакали та кричали з перестраху.

— Цитьте, бо вас подушу як мишенята! — кричав до дїтий Михайло.

— Борший, борший, — закричав Пилипчук зза води, впадаючи до хати — бо вже Якимова стодола горить, — пірвав за куфер та поміг його старому витягнути на двір. За ним вбігла до хати Матрона Сьвірська, повиносила дїти десь геть аж під Рубань. Прибігла вкінци і невістка та разом з старим взяли ся виносити з хати, що змогли.

Тимчасом огонь перекидав ся з хати на хату; сухі доми займали ся, тріщали, ломили ся, горіли і з страшним лоскотом падали на стелї, а стелї подавали ся, і гоготїли разом з глиною на землю. Чорні клуби диму розвівав вітер далеко-далеко аж поза місто, розмітуючи стеблами чорного пирию з погорілого збіжа аж по горах на другій сторонї Днїстра. Крик, лямент, метушня змагали ся; одні виносили деяку посудину з хати: одежу, прилади та деяку потріб, другі хлюпали водою на запалюючі ся дахи, треті розтягали довгими гаками згарища, а деякі самі не знали, що робити. Жиди вайкали та ратували свої крами, що мали під старим, довгим, деревляним, підсїнєм. А понад весь той зойк та правдиво пекольний цокот підоймав ся протяжний, монотонний, уриваний звук церковного дзвона, що відбивав ся у старосамбірських зломах гір та завмирав десь далеко-далеко аж за тим синявим верхом.

Дах на Кудличовій хатї уже догарав, а старий Михайло, обвивши голову у стару, водою змочену плахту, скочив у огонь, щоби з алькира видобути скринчину, у якій заховав був на чорну годину кілька гірко запрацьованих сороківцїв.

— Не йдіть, не йдіть, пане цехмістре! — кричали сусїди. Дарма, старий стругнув у огонь, як щука у воду.

Довго-довго не було видно Кудлича; — аж геть за добру хвилю станув старий на порозї своєї хати з невеличкою скринчиною у руках. Горіючі тріски падали старому на голову, на плечі та на руки. Михайло стріпав ся, зібрав усї свої сили і вискочив якось з огню на подвіре.

VI.

У той страшний день вигоріла більша половина міста; згоріла і Кудличова хата. А сам старий Кудлич, Господоньку, ляк збирав на него дивити ся. Голова обгоріла, твар попечена, запухла; очий не видати, руки попарені. Лежить старий у чужій хатї, скомлить ріжними, страшними голосами, та просить у Бога смерти, а у людий помочи.

У містї між погорільцями біда та недостаток. Подихнуло вже добре холодом, дрібний іней повис з рана на пожовклих листях, що ще десь-недесь удержались на деревах, посріблив волокна з сохлої трави та бадиля, порозсипував пилиночки по дахах і земли, а мороз прозорою шкаралупою леду пообводив калабанї стоячої води. Однак біднї погорільцї тиснули ся по своїх обістях та огородах під голим небом. Деякі зажиточнїйші прятали згарища, пильно звозили будівляний матеріял та спішили ся, щоби ще перед зимою поставити яку-таку хату, де би могли перезимувати.

Миколови Кудличови дуже тяжко приходило навіть подумати про будівлю нової хати. Старий Кудлич довгий час боров ся зі смертию; треба було батька зайти, доглянути та поратувати; — а все тото у чужій хатї; і тїсно і ніяково і не сьміливо; а ще троє своїх власних діточок і голих і босих і голодних. Кілько тої зими Микола натерпів ся, один Бог знає.

За довгих двайцять недїль підвів ся старий Кудлич з постелї. Але який страшний; — голова гола, твар оббряскла, — а очи? очи заплющені не бачать божого сьвіта. Микола, глянувши на старого батька, мимоволї заплакав тихцем у куточку, схиливши ся так, як схиляє ся береза зрошена каплями роси.

Ще три роки жив слїпий Кудлич; найстарший внук Стефаньо водив старого улицями міста до знакомих і родини. А старий, затиснувши, чи в лїтї, чи в зимі високу, на завісах, смушову, сиву кучму, держачи ся двома пальцями рамени хлопця, ішов згорблений та питав ся все:

— Стефаню, а де ми тепер?

Малий хлопчина, дрипчучи босими ногами, відповідав старому:

— Ми біля Гриця Сепети, або коло Мотя, або коло слїпого Боруха.

За тих три роки склїтив Микола якось хату. Кілько заходу, працї, жури переніс за той час і Микола і старий! Не було гроша готового, лише ще довги; Микола мусів заставити найкрасшу та найлїпшу нивку, щоби закупити дерева на будівлю та оплатити майстрів. Однак таки десь перед св. Петром перебрала ся цїла Кудличева сімя до своєї власної хати.

— Но, славити Бога — казав старий Кудлич — ми вже на своїм власнім сьмітю, під своїм дахом! — і радів як мала дитина.

— Не знати ще, як тото буде, — відповідав Микола — бо довги можуть вигнати з хати.

Старий не відповідав синови нічого; він лиш горбив ся, важко зітхав і тиснув ся ще більше у кут, щоби навіть малим дїтям не заваджував.

Однак не довго радів старий новою хатою. Якось по йорданських сьвятах застогнав Михайло, розболів ся, поклав ся у постіль, а висповідавши ся та попращавши ся з кревними і знакомими, за два дни помер.

Микола похоронив старого величаво; на похорон поспрашав всї цехи; люди зійшли ся з цїлого міста, були навіть жиди, бо старого Кудлича знали і малі дїти.

VII.

В кілька тижнів по смерти старого Кудлича зачали до Миколи приходити зі Самбора з суду якісь письма. З них довідав ся Микола, що молодий Сорочковський упоминаєть ся о залеглий довг за побрані, а незаплачені у його небіщика батька вівцї. Микола страшно зажурив ся.

Що робити? як собі порадити? відки взяти гроший на заспокоєне так великого довгу?! Маю здорові руки, маю охоту і до найтяжшої працї, та що з того? як і що робити, щоби заробити на так великий довг? головою муру не перебю: — думав Микола, а перед його очи налазив чорний образ будучого житя в чужій маленькій та тїсній хатї.

Так зійшло аж до зелених сьвят. Люди у містї радїли весною; деякі вже давно оборали та обсїяли невеличкі, довгі, вузенькі нивки, що наче шнурочки протягали ся нитками, підбігаючи під горбки. Дехто зачав вже ходити на суницї та гриби до недалекого міського лїса, що зараз за містом розстелив ся по обох берегах глибокого яру зеленою плахтою. А Микола тимчасом діставав з самбірського суду розличного рода папери: візваня, поданя, скарги та Бог зна ще що. Він ховав все тото за старий образ св. Николая.

— Чому не стаєте на термін? — питали ся сусїди...

— Чого?

— Як то чого? кажіть, що се не ви зичили, а ваш батько!

— А чиж се що поможе? чи довг дарують? Зрештою, щоби я не знати що і як говорив, панське все буде на верха! шкода ходу!

— То бодай з довгу щось опустять!

— Опустять?... Нехай і так. Але чи я нині зміг би віддати хоч сотку, а що-ж казати допері о півтора тисячі? — говорив зажурений Микола.

Що-ж з того? однак треба таки бороти ся та відгризати, бо люди не будуть питати, що ви бідні!

— І на що здасть ся моя оборона?... так з нею, як без неї!

— Говоріть, що хочете, але таки треба щось радити!

— Нема иншої ради: най молодий Сорочковський робить зі мною, що хоче, видить Бог добре, що я нині не в силі довгу віддати; — змилосердить ся, підожде, може колись віддам; — не буде мати милосердя, нехай бере мою буду, а мене з дрібними діточками нехай викидає на улицю: все одно! — казав з правдивою резиґнацією Микола до своїх сусїдів.

А сусїди ріжно гуторили у містї; були такі, що жалували Кудличів, відчували їхнє круте положенє, рад б були помочи, але самі ледви клигали серед злиднів; — другі дивили ся байдужно, не дбаючи о чуже горе; а деякі затирали з радости руки, що один зпоміж них уступить ся, возьме в руку жебрачу палицю та поплентаєть ся сьвітом, манівцями, куди очи поведуть, а ноги понесуть.

VIII.

Зелена субота була би весело і щасливо перейшла Миколі, бо знакомий селянин аж з Довгого приніс забутий уже давно довг 60 корон, коби з полудня судовий возний не був приніс молодому Кудличови довгого, урядового едикту судового, яким звіщало ся, що цїлу реальність по бл. п. Михайлї Кудличу міщанинї в Старім Самборі виставляєть ся на публичну лїцитацію за довг затягнений у Сорочковського.

— Но, аж теперка все пропало! — сказав Микола до жінки, перечитавши з тяжкою бідою замазане, нечитке урядове письмо!

— Чому? — запитала ся перелякана жінка.

— Беруть на бубен все: і хату і огород і поле! — жалїбно відказав Микола, а в його очах закрутили ся сльози.

— Що ти кажеж? — закричала жінка, а її пожовкла твар протягла ся, очи широко розтворили ся, здавало ся, неначе вилїзуть з тих глибоких ямок осаджених в підлобю.

— Не віриш?... маєш, — іди най тобі хто чужий перечитає! — подаючи судовий едикт жінцї, сказав Микола.

Жінка стояла нї жива, нї мертва; в її голові крутило ся, вона не могла зібрати думок, щоби щось путнього сказати, до очий тиснули ся сльози, а в душі повставала якась злість, однак на кого і за що, того не могла би і сама сказати. І хлянули рясні, горячі сльози, наче дрібний горох по пожовклім, змарганім, колись хорошім лици.

— Цить, не плач, плачем нічого не вдієш! — озвав ся Микола.

— А деж ми тепер подінемо ся з дрібними діточками? — лебедїла жінка.

— Бог батько! не жури ся, сьвіт широкий, якось то буде, не тільки сьвіта, що в вікнї — потїшав жінку Микола, а сам мало що не заплакав, так щось тиснуло його за серце.

— Я все своє, іди Миколо до молодого Сорочковського, проси, благай, може дасть упросити ся, може зглянє ся на наші дїти.

— Най буде на твоїм, пійду: тільки дай покій, перестань плакати та голосити, бо дальше люди зачнуть збігати ся, думаючи, що я тебе мордую або що таке! — казав до жінки згодом Микола.

IX.

Ледви зачало благословити ся на сьвіт, а вже Микола зірвав ся з постелї, обмив ся, прибрав ся в довгу, ґранатову, міщанську капоту, припerезав ся широким, старим, зеленкуватим поясом з жовтими, золотистими пасмугами, з заржавілими френзлями та зачав голосно говорити ранїшню молитву.

Тимчасом жінка доладжувала снїданок.

— Батечку, і я пійду з вами! — заголосив, пробудивши ся зі сну, девятилїтний Стефаньо.

— А тебе пощо! — перериваючи молитву, відбуркнув Микола.

— Возьміть, возьміть мене; я хочу подивити ся на села, на тоті гори та лїси, що від нас десь далеко синїють ся! — лебедїв хлопець.

— Диви ся з міста: не нинї, иншим разом! нинї передімною далека дорога, ти не дійшов би, ноги зболять.

— Не бійте ся, не зболять, я дійду з вами геть далеко-далеко; я буду просити пана, щоби над нами змилосердив ся.

— Та най іде, коли так напер ся, що тобі шкодить! — озвала ся жінка.

На тоті слова Стефаньо чим боржій кинув ся убирати: обмив ся, причесав волосе і за хвилину стояв готовий в дорогу. Його діточе серце рвало ся, щоби молоді очи налюбувати та розбавити сьвіжими та гарними образами зелених гір, відблеском ясної смуги Днїстрової води, що наче посріблена гадюка швиденько несеть ся широким руслом помежи гори, лишаючи за собою широкі, каменисті ріни, порослі десь-не-десь корчами ялївцю, терня та дикої рожі.

Коли Микола з сином, поснїдавши, вийшов на двір, було так гарно, що аж серце живійше било у грудях; весняне, сьвіже, наповнене пахощами по-

вітре вливало ся у груди; — чар весни обхопив цілу землю, обсипавши дерева, листе, траву, зела, билини та квіти ранною росою, купаючи в повени світла верхи гір та просторі ліси, розлиаваючи по гаях, садах та лісах чарівну пісню дрібних пташенят.

Микола і Стефаньо скоренько лишили за собою місто, перебрили Дністер і пустили ся крутою стежкою під гору зарослу зеленим, чатинним лісом. Долі потоком на самім склоні гори розложило ся невеличке гірське село, серед якого зоможи купочки зелених дерев виглядала бляшана копула невеличкої, старої церковці. Крівлі хат димили ся димом; — по селі розлягав ся гамір змішаний з блеканем овець та ревом рогатої худоби.

Микола йшов борзо не обзираючи ся поза себе, а за ним скоренько дриботів Стефаньо. Хлопчина по дорозі микав зіле, зазирав попід корчі за птахами, заслухував ся у дзібоване пташенят та від часу до часу споглядав з гори поза себе в долину на ріку, село та ліси, що розложили ся довго плахтою поза ними.

X.

Сонце підбрило на небі уже під полудне. Микола з Стефаньом минули три високі гори, перейшли півперек два гірські села, вилізли за собою також великий кусень битого, камяного, цісарського гостинця і знов перебрали ся крутою стежкою на високу гору оброслу ліщиною, ялівцем, молоденькими смереками та невеликими берізками, а десь-недесь кріслатими, розсохатими грабами. Стежка кручила ся довгими півколесами; — то блищала до сонця камяною ниткою то ховала ся і щезала у зеленій рощі. В корчах було богато ріжного рода птахів.

— Тату, дивіть ся, який красний пташок! — від часу до часу обзивав ся до батька Стефаньо.

— Не гай ся, ходи за мною боржій, бо лишиш ся та зе заблудиш у гущі! — напоминав Микола.

Однак хлопець скручував із стежки, нишпорив попід корчі, вганяв за молодими птахами, хотяй струджені ноги зачинали боліти.

— Адіть, адіть, молодий дрозд!... крикнув Стефаньо і під самим верхом гори пустив ся за птахом. Молода, жовтодзюба птичка скочила з корча на землю, стріпала крильцями, пролетіла троха і знов сіла під корч ліщини. Стефаньо здіймив з голови кашкет і підкрадаючи ся як кіт, пустив ся за дроздом. Легенько, тихцем, скуливши ся підійшов до корча, а опісля з кашкетом в руці кинув ся на пташину. Дрозд однак підскочив завчасу, розпустив крильця і перелетів на другий корч, а з него сів на вершку молодої смереки. Стефаньо цілим своїм тілом повалив ся під корч, одною рукою притиснув купочку ще осінного нагромадженого листя і насмотрив з тії купці якесь твердe, невеличке пуделко.

— Тату, тату, тату, ходіть но, щось є, — закричав хлопчина, випорпавши з листя невеличку зелізну скриночку обвинену червоною хусткою.

Микола зачувши крик хлопця, гадав, що йому щось злого стало ся, звернув боржій з стежки і прибіг до Стефана.

— Дивіть ся, що се? — вказуючи на скринку, питав ся хлопець.

Кудлич виймив скринку з листя, потряс віком, а розбитий замок задзеленькав та віко отворило ся. В скринці замигтіло золото та кілька шнурків дорогих перел до ясного сонічного світла.

— Тату, тату!... сплеснувши в долоні, кричав Стефаньо — се все буде наше!

— Ні, сину, се чуже, не наше!

— Ми-ж не вкрали; — ми собі знайшли!... а ми?!... такі бідні, нас з хати викидають! заратуєм ся!

— Чужим не ратуймо ся, ані не богатіймо!... Скринку з веіми скарбами віддамо урядови, — а уряд знайде властителя. Може властитель нагородить нас за тото, що ми знайшли його скарб, а може і ні, як схоче! — сказав Микола, замкнув віко, завинув скринку у велику хустку, якою була обвинена в земли, взяв під паху і пійшов дальше своєю дорогою.

XI.

З полудня доплентав ся Микола з сином до двора молодого Сорочковського. Великий, одноповерховий, на жовто помазаний з зеленими віконцями, мурований дім ховав ся у рясти високих, розлогих лип. Перед двором зараз за широкою зелізною брамою на округлій, горбковатій гарно дощинками обрамований грядці цвили ріжні дрібні квіти, яким Стефаньо дуже пильно зачав приглядати ся. Тривожно та несьміливо перейшов Микола браму та пустив ся просто до двора. Однак зараз за брамою зайшов йому дорогу якийсь старий хлоп, а довгим, сивим волосем, у старій, подертій гуни, в чорнім капелюсї та у ходаках.

— А вам чого? — запитав ся.

— Маю діло до пана, — коротко відповів Микола.

— Любоньку, минули ся тоті добрі часи, коли то до старого пана ходив хто хотів і коли забагло ся; тепер, душенько, не так — заговорив хлоп.

— А як?!

— Жди, жди, аж наскучить ся.

— Та бо я здалека, у мене нема часу богато!

— Що з того?! — у пана свої діла, було не йти!

В тій хвилі зі двора вилетів в червоній лїбериї молодий льокай з двома скляними карафками по воду і пустив ся іти біля Кудлича.

— Мой! — озвав ся до льокая старий — вони хотять до пана — вказуючи на Миколу сказав старий — можна?!

— Та де можна! — у пана гості, ви-ж прецінь добре знаєте, чого питаєтесь! — навіть, панцю, не ждіть — звертаючи ся до Миколи сказав льокай — пан нині ще з жінкою виїзджає і не верне може і за два місяці. Мені наказав остро нікого не пускати до двора.

— Та бо я — хотів говорити Микола.

— Ет що там, я не маю часу! — сказав льокай, махнув рукою тай пійшов дальше.

Уже сонце геть скотило ся в долину, а Микола з Стефаньом стояли ще за двірською брамою та ждали хвилї, коли би мож бодай кілька слів проговорити до пана. Однак дарма. Молодий пан з панею перед заходом сонця в новім, хорошім фаетоні бистрими кіньми виїхав скоренько з двірського подвіря і не глянувши на старосамбірського міщанина, що голодний в найбільшій скуці ждав на него.

Кудлич озлоблений, роздратований та згрижений, стискаючи скринку під пахою поплентав ся з сином до поблизького села, щоби в якій бойківській хаті переночувати.

— Біда убогому! Жди, жди, аж до вечера, голодний і змучений, — а пан і не зиркне оком на тебе! думав сам до себе Кудлич. — Однак з тим якась відрада з невідомої причини розбуркувала ся в його душі, в серци прозябала енергія, завзятє, щоби побороти всї перепони і трудности.

XII.

У тім часї ремесло а найбільше кушнірство у місті геть підупало. Торговлю баранами та вівцями зачали загарбувати у свої неситі руки розличні спекулянти, які або живий товар висилали до Німеччини та до Відня, або в старосамбірській різні різали дробину, мясо вивозили зелізницею у сьвіт, а смушки (шкірки) за дорогі гроші розпродували у місті кушнірам. Тимсамим і ціна кожухів мусїла також у двоє підскочити, а се мало той наслідок, що за кожухами був на торгах, ярмарках та відпустах малий попит.

Богатші міщани, ідучи за приміром спекулянтів, кинули ся також до торговлї баранами і мясом. Однак лихі, несовісні люди уміли підставити їм ногу. Одного року, коли міщани старосамбірські почали в більшій скількости висилати зелізничих возів мяса і овець у сьвіт, зависні спекулянти здержали ся самі від висилки овець і мяса зелізницею, але за тоє заденунціювали на ветеринарійних стаціях в Освєнцімі і Одерберґу, що товар, який старосамбірські міщани висилають у сьвіт, походить з сторін навіщених пошестию овець. Задлятого придержано кількацайцять возів овець і мяса на тих двох стаціях; вівці вимордувано, а мясо закопано. Тим способом за одним замахом підтято основи до піднесення трохи міщанства з занепаду та відобрано неодному охоту до торговлї. Про тоє много міщан розбрело ся по сьвіті. Одні взявши голку та кілька латок на плечі, помандрували до Бесарабії, Угорщини, до Німеччини а то й до Московщини. Були і такі, що ідучи слїдами Лемків, виїзджали в Америку та старали ся тамка добути гроша, щоби по послідним пожарі піднести своє господарство та ремесло. І справді не один міщанин, що давнійше ледви виходив за межу старосамбірського повіту, тепер у сьвіті набирав ся розуму, приглядів ся житю других більше проворних, осьвічених народів, і вертав до дому не тілько з широким знанем сьвіта і людий і людського житя, але і з повною кишенею зароблених гроший.

Микола Кудлич з сином, вертаючи до дому на другий день рано на маленькім гірськім возі, який тягнула одна конина, думав:

— Абож я послідний! є люди, що були в ще гіршій біді та якось з неї вилабудали ся! От хотяй би старий Страшко заліз по шию в жидівську кишеню; жиди забрали остатну хатину; але Бог батько; дороси діти пійшли у сьвіт, заробили і викупили батьківську хату!

— Гов, тпру! — крикнув маленький, пелехатий Бойко на коня, задержавши його на самій середині ринку в Старім Самборі — а от нак, панцю, ми вже в місті. — Кудлич скочив з воза, взяв пудло під паху та хотів, подякувавши господарови за перевіз, іти до дому. Однак під недалеку, нову оцимбровану криницю прийшов бородатий, старий капраль-поліцай в рогачівці, станув на грубий, широкий камінь та з цілої сили зачав бити у бубен, перевішений на широким ремени через плечі. Бубен гудів, теремтів та дрожав, а капраль лупив двома патиками у него з цілої сили та поводив очима в округ себе. Люди збігали ся та обступали старого капраля, кернищо та великий камінь.

— Ну, пане капраль, буде вже того бубнення; скажіть, що нового?! — кричав старий, бородатий Іцко зпід жлоба.

— Чекай, най зійдуть ся люди! — казав капраль, і бубнив ще міцнійше.

— Добре вам десь заплатили!... тож то бубните!... і по вас так не забубнять! — приговорюючи, покепковували жиди.

Тимчасом і Кудлич з сином прибіг з цікавости до юрби людий, що обступила старого капраля. Старий вкінци перестав бити в бубен, обтер довгі, стріпасті вуси, глянув по людях, відкашельнув, сплюнув та проголосив захрипшим, грубим голосом:

„Тому тиждень якісь рабівники-злодюги закрали ся до двора пана Сорочковського і забрали много всякої всячини; — а найважнійше взяли вон з розбитої зелізної каси невеличку зелізну скриночку, в якій були дорогі перли, брилянти, золото та всякі дорогоцінности молодої пані. Хто би вислідив рабівників, або знайшов скриночку, най принесе до нашого маґістрату, а дістане добру нагороду“.

Капраль зіскочив з великого каменя так, що аж бубен затряс ся та забубонів, а оглянувши ся та сплюнувши позад себе, пійшов до маґістрату.

XIII.

Кудлич стояв хвилю, не ворушачи ся з місця; на його голову налазила лиха думка мести; перед очима стояв вчорашний день перестояний під порогом Сорочковського з цілим упокоренем, голодом і вижиданем.

— Чи не лїпше пійти над Дністер, станути на крутім, камянім, високім березі і бебехнути тоті великі панські скарби у глибину, щоби їх ніхто більше не бачив на очи! — думав Микола.

Однак за хвилину пересунула ся по серци міщанина звичайна, знана кождому добродушність нашого чоловіка:

— Ні, сего не зроблю; скривджу чоловіка; а мені що з того прийде?... чи збогачу ся? чи запоможу ся?... подумав і чим боржій пійшов до маґістрату, де віддав скриничну урядникови, розповідаючи йому докладно, яким способом і в якім місци знайшов її Стефаньо.

Здивовані пани зараз таки дали йому гроші, призначені для того, що знайде скринку.

Радісно вертав він до дому і вів Стефана за руку веселого і щасливого; Стефаньо знав, що приніс радість і щасте батькови і матери, а його маленьке серце наповняло ся гордостию.

Тим міг його батько заплатити половину довгу, який винен був Сорочковському.

Люди радили, щоби Микола сам ще ішов до Сорочковського, а той може з утїхи, що шкода знайшла ся, подарує йому і другу половину довгу.

— Може се і правду люди кажуть — дораджувала жінка, але Микола і чути про те не хотів. Йому нагадував ся зимний скляний позір очий Сорочковського, коли всідав до карити, і він знав, що від такого чоловіка не міг нічого доброго надіяти ся. Занадто живо було у його памяти безмилосерне домаганє не сплаченого довгу, тоті страшні урядові письма, що так довго стрілами вбивали ся в його душу.

Він чув, що не перенїс би навіть позору того чоловіка, не промовив би до него ані слова.

Та того всего не треба було. Справа була у руках адвоката і через него могла бути полагоджена. Микола не відкладав справи. Сплатив частину довгу, а решту розложив йому адвокат на рати.

— Кудличі були уратовані ненадїйним случаєм від остатної нужди, та мимо того приходило їм тяжко працювати і журити ся, чим сплачувати все таки ще великі рати і инші довги.

Коли раз Микола вертав зажурений до хати з непроданим на торзі вівцями, застав дома несподіваного гостя, свого колишного приятеля Гриця Когута.

— А ти відки тут взяв ся! — аж крикнув Кудлич, споглядаючи на добре віджевленого у синій робітничій сорочці, в чорнім жакеті та високім панським капелюсї Гриця.

— Водою приплив, — усьміхаючись казав Гриць та зачав цілувати ся з Миколою.

— Бій ся Бога! три літа і слуху про себе не пустив; ми гадали, що вже по тобі, а ти, як медвідь здоровезний. Чому ти не давав знати, де обертаєш ся, тай так довго не вертав?

— Та до чого було вертатись, тай з чим? з голими руками? тепер що инше: призбиралось троха гроша, хотів би десь у рідним селі купити кавалок поля тай знов за море, аж не призбираєть ся тільки, щоби хату поклаcти тай розвести господарство.

XIV.

Не довше як за місяць Когут знов зачав вибирати ся до Америки.

— Що скажеш, жінко — запитав раз своєї жінки Микола — як би і я поїхав з Грицем?

Миколиха лиш сплеснула в долоні і залялась слезами.

— Не тілько сьвіта, що в вікні — вговорював він її. — От, як Стефаньо не хотів би бачити сьвіта і я його з собою не взяв би, булиб ми нині може без даху над головою.

Гурток людий стояв на пероні невеликого зелізничого двірця. Не весело їм було. Жінки заплакані, мущини з смутком на лици і лиш на силу піддержували будьто би веселість. Деякі з них, видко було, вибирались в далеку дорогу, бо мали узли з шматєм і харчем.

Між иншими був Когут і Микола. Микола тримав за руку Стефаня, а Миколиха сиділа у кутику перону і заливала ся гіркими слезами. За якийсь час зашумів і закланцав страшний з червоними очима зелізний зьвір.

Він пристанув на хвильку, гурток людий заметушив ся, тоті, що мали узли в руках, зачали прощати ся і всідати у нутро страшного зьвіря.

— Будь здоров, слухай мами, тай пильнуй господарства — говорив Микола до Стефанка, обійнявши його і жінку, тай скочив не оглядаючись до отворених дверий зелізничого воза.

* *
*

Сумно вертати було Миколисі до дому. Цілу ніч не спала і тяжко плакала. Бувало все перша вона вставала із постелі, а тепер голови піднести не могла, так з жалю омлївала душею.

На силу вставала, на силу бралась до роботи, але все її з рук випадало.

Зате Стефаньо скоро лиш на день поблагословить, вставав і йшов до господарства. Давав вівцям їсти, чистив стайню, старав топливо, брав коновки, приносив мамі до хати води, як се бувало тато звик був робити.

Миколисї і жаль було його і соромно ставало, що дитина більше мала сили від неї.

* *
*

Ніяк було її сумувати.

І знов тоюсамою дорогою, що і перше, поплило житє в Кудличовій хаті; — слаба жінка несла на своїх плечах цілий тягар домового господарства, стараючись о виживлене родини, о оплату податку і ріжних драч, о заспокоєне конечних потреб маленьких та дрібних дітий. Та неряз серед ріжних хуртовин щоденного, тяжкого житя ішла вона не угинаючи ся під його тягаром як правдивий борець, ждучи весело дня побіди.

— Чи діжду ся я його? — неряз питала сама себе — і душу жіночу обпутували якісь тривожні думки — може загинув, а може забув мене, дітий і все.

XV.

В такій трівозі, неспокою, а притім у страшній праци минуло Кудличці три роки. Хто би списав тоту важку боротьбу жінки о житє своє і своїх дітий? хто счислив би перепране по панах білє її худими руками? хто зрахував би тоті снопи, поставлені нею на ниві богатших міщан у жнива? хто зміркував би, кілько серед хуртовини в студену зиму наносила ся вона дрібного ріща з міського ліса на „Рубани“ у великій плахті, бо не мала тягла, щоби купити на місті дровець? Один тілько Стефаньо помагав мамі, що міг в роботі, задавав на плечі тяжку плахту ріща, двигав білє на ріку, виносив балїю, ставляв в жнива в ріпи нажаті снопи. Стефаньо нераз літом вибігав за місто на гору, дивив ся на битий, камяний шлях, що крутив ся попри Дністер, перебігав Тершів, підоймав ся понад Спас, спускав ся у Бусовиска і губив ся десь там далеко між горами, чи не побачить де на нім вертаючого до дому батька. Однак дарма. Шляхом вертали ріжні вози і люди, але між ними не було Кудлича.

Аж якось раз, у Петрівку то було, Кудличиха щось нездужала і лишила ся дома та заходила ся у хаті. Стефаньо, настягавши по троха ріща, цюпав його в комірці на дрібні патички. Сонце стояло під полуднем і жарило наче огнем. У місті було тихо; лиш малі діти Кудлича бігали в одних сорочках перед хатою та кричали що сили.

— Діти, а мама дома?... — запитало ся двох чоловіків, станувши на подвірю Кудлича.

Діти перестрашили ся, утихли, поставали; не знали з переляку, що відповісти.

— Ади, Микола, уже твої діти тебе забули, не пізнають — заговорив Гриць Когут.

— Справді не пізнають! — казав Микола Кудлич, хотів маленьку, замурзану порохом, русяву дївчинку вхопити за руку, але вона вимкнула ся і побігла до хати.

— Се ти, Миколо! — закричала Кудличиха, виходячи з хати і мало що не впала з радости на землю... Вона станула як камяна статуя, бліда, німа і наче без житя; — радість перешивала її душу і задушувала десь глибоко в горлі слова.

* *
*

Микола і Гриць все були найщирійшими приятелями. Один другого ратує, підпомагає та заходить. В Кудличовій хаті настав такий гаразд, якого від трийцяти літ не було. Гриць Когут оженив ся, розвів красне господарство, потяг Миколу до торговлі деревом; а коли перед кількома літами пан Сорочковський взяв ся продавати свої фільварки, Микола Кудлич і Гриць Когут станули до ліцитації і купили від него хороший фільварок з старим чатинним лісом, з млином і тартаком.

На фільварку тяжив якийсь довжок, однак веселий, щасливий, роботящий Микола казав: „Коли я сплатив тамтой довг, то того я не бою ся“.

ПРАВДА ПРО СПІРНУ УКРАЇНУ.

(Dagens Nyheder, Nr. 71, 12. III. 1919. — Dagebladet, Nr. 71, 12. III, 1919. — Nationaltidende, Nr. 15, 472, 12. III, 1919. — В тексті є фотографії голови місії та торговельного аташе).

Новий український посол і торговельний аташе оповідають.

У той час, коли з Росії чути лиш один єдиний стогін нарікання, незвичайно приємне враження робить бесіда з висланниками, що сими днями прибули сюди з України, з метою утворити нове посольство. Україна, або Малоросія, як відомо, вибрала своє національне зібранє, яке оголосило край незалежною, демократичною републикою, без якогонебудь звязку з Великоросією, і вчора у Паляст готелю ми мали бесіду з її перебуваючими тут представниками, д-ром прав Дмитром Левицьким та торговельним аташе С. Аківісоном.

Обидва приїхали сюди яко посли з тої частини Росії, де, правда, ще доси йде бій, якої самостійність не вповні ґарантована, доки антанта не дасть на се своєї остаточної згоди, але де не знають голоду або других примар, що панують у Великоросії, зруйнованій большевиками. На Україні боротьба проти них ведеть ся о стільки успішно, що їхні грабунки не в силах збіднити краю й нарушити порядків її житя, і її представники дивлять ся у найблизшу будуччину зі сьвітлими надіями. Але нехай вони говорять самі.

Др. Левицький, ще молода на вигляд людина у сорокових роках, енерґічний і жвавий, говорить:

— Україна є більша від Німеччини. Коли рахувати її кольонії, вона має сорок міліонів населеня. Треба мати се на увазі, щоб зрозуміти сучасний політичний стан, і ті, котрі гадають, що се маленька провінція, яка відірвала ся від держави, роблять велику помилку. Не треба думати, що се ідея, яка лиш вчора, або позавчора на сьвіт народила ся. Україна істнувала яко самостійна держава вже у девятім столїтю, і Українці є старим народом культурним, який вже давно — ще в одинайцятім столїтю — мав свої писані закони. Але страшні, безконечні бої проти азійських народів знесилили нас і нарешті нас зїла Росія.

Наше громадське житє задушили, але під землею воно йшло й доси, і революція почала ся попереду у нас; вона була не лиш наслїдком агітації, але могутним рухом, що йшов з самого серця народу — филя, якої не можна було затримати.

— Чи мав сей рух зараз же на меті самостійність України?

— Перш за все ми хотіли тільки визволити ся зпід царату; але скоро ми побачили, що є можливим перевести в житє свою власну мету. Керенський признавав за нами ріжні права, але цілий український рух був для нього надто новим, і він хотів наперед мати піддержку від нас, бо у нас був порядок, тоді, коли він боров ся з руїною у себе. Ми не могли йти у згоді з ним, а ще меньше з Лєніном.

— І таким чином ви прийшли до отвертої війни з ним?

— Так. Лєнін добре розуміє значінє України для Росії. Він сам сказав: без України й Сибіри Росія не може істнувати.

— Чому Україна не вступила у союз з ним ранійше, коли він не скомпромітував був себе своїм кровавим правлїнєм?

— Тому, що його большевики відразу розпочали свої грабівницькі походи проти України. Поїзди, навантажені награбованим майном, безупинно йшли по наших зелїзницях, увозячи наше законне майно перед нашими очима, зовсім не рахуючи ся з нами. З такими людьми ми не могли мати нічого спільного — і ми вибрали власну „Директорію з проф. Грушевським на чолї, і 8. січня 1918 року стали самостійною републикою. Після того почали ся важкі бої, про які певно читали в Данії. Німці мали нам допомогти; але після того, як вони побачили, що наша країна є для них безмежною коморою харчів, ми не могли їх справити геть; аж доперва у січни сього року ми визволили ся остаточно від сеї „допомоги", й після того, як деякий час письменник Винниченко був нашим провідником, але мусів уступити, тому, що почав був переговори з Лєніном, і ось уже цілий місяць є нашим президентом Петлюра, який склав буржуазно-демократичний уряд, що твердо й непохитно веде отверту війну з большевиками з одного боку, а з Польщею з другого.

Як би нам скінчити війну з Польщею, причиною якої є східна Галичина, де мешкає чотири міліони Українців, наші найкрасші війска увільнилиб ся для боротьби з большевиками. Се мало би велику вагу не тільки для нас, але й для всього сьвіта.

Бо не треба надто низко цінити Лєніна, яко супротивника. Навіть коли дивити ся на нього, як на огидного, безсовісного злочинця, він є ґеніяльний у своїм злочині проти суспільности; і се неправда, що війско його не є зорґанізоване й не дисциплїноване. Його салдати, навпаки, мають блискуче командованє, і йому не трудно підтримувати їх у добрім настрою; бо крім високої платні вони мають право грабувати все, що їм до вподоби.

— Так то се справді банди грабіжників?

— Без сумніву, і тому ми, Українці, не можемо допомагати Великоросії, противно: повинні вести проти неї війну й тримати проти неї бльокаду, доки Лєнін та його війско не будуть переможені. Коли Великоросія знова стане впорядкованою й цивілізованою, ми, які, можна сказати, богаті, зуміємо допомогти й харчами й грішми і всім тим, чого у неї нема — все те на умові, що вона словом і дїлом признає нашу незалежність і самостійність. Навіть допоможемо їй виплатити її борги Франції, таксамо, як ми платимо свої.

— З чого складають ся богатства України?

— Про се вже я оповім вам, — сказав торговельний аташе п. Аківісон, — бо се належить до мене.

П. Аківісон є зовсім инакший тип ніж посол; він нагадує почасти землевласника, почасти богатого купця, — високий, з виразом поважного спокою у всій своїй постаті. Але в одній точці обидва подібні один до другого: в їх сьвітлій вірі в будуччину їх вітчини.

— Всї, хто знає Україну, називають її перлою Росії, — сказав він. — Її плодючий ґрунт дає силу зерна й других харчових продуктів, і коли ми з Данії або з других країв дістанемо суперфосфати, ґрунт зможе дати три, чотири рази більше ніж тепер. Але й тепер він дає досить. Ми маємо силу конюшини й кукурузи, соли, металів, спірту, дерева, нафти, угля, шкір і богато инших товарів, але наш стан тепер о стільки траґікомічний, що, не дивлячи ся на наші величезні ліси й копальні, нам не вистарчає необхідного палива, бо у нас нема людий, котрі кермувалиб працею у лїсах та копальнях; у нас нема також обувя, хоч у нас є гори шкір, бо нема кому їх обробляти.

Такийсамий стан нашого сільського господарства. Наші селяни здорові, міцні й охочі до праці; кождий з них має власну землю; аґрарна реформа дасть їм можливість збільшити свої маєтки; землї для того ми купимо у великих власників; але в нас нема досьвідчених хлїборобів, щоб кермувати сільським господарством.

Як що ми дістанемо не сирову, але інтеліґентну робучу силу, добрі сільсько-господарські й молочарські машини, Україна тоді справді золоте дно. Я вже двайцять років, яко фабрикант і експортер, мав справи тут, в Данії, з „східно-азійською пароплавною компанією" та з „дансько-російською компанією пароплавства"; я часто бував у Данії, знаю її, знаю данський розум і практичність. Нам саме сього й треба. Тому Данія є одним з перших країв, до яких ми звернули ся.

— І ми сподіваємо ся, що вона буде також одною з перших серед тих, що поставлять ся до нас прихильно, закінчив посол.

Росіяни взагалї є фаталїстами, схиляють перед долею голову, віддаючи ся її сліпій волї; але сього не можна сказати про Українців. Ми пійшли від сих двох представників нової народної републики під сьвітлим враженєм їх повної віри, нібито ми кинули погляд на нове, щасливе житє, що може й прийде.

Гоґен.

ПОКЛИК ДО УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІЖИ В ЕМБРІДЖ, ЛІТСДЕЛ І ЕКОНОМІ, ПА.

> Де ж ви, славні Запорожці,
> Сини славної волі?
> Чом не йдете визволяти
> Нас з тяжкой неволі?...

Так співали в турецькій неволі ті козаки, котрі попали ся в полон і терпіли всякі муки. Тесаме повторяєть ся і тепер в нинішних часах. І тепер напали на наш край, на нашу кохану Неньку Україну, нові Татари, Ляхи. Нищать всьо наше майно, найвірнійших синів України порозстрілювано, повішано і запроторено в тюрми. Наші батьки, матери, брати і сестри гинуть з голоду, з ріжних хоріб і від меча нового Татарина-Ляха. І вони, як колись козаки, кличуть, аби їх виратувати з сего нещастя, кличуть до нас ізза моря і благають від нас помочи. І я думаю, що ані один щирий син України не буде глухий на сей клич, тільки відкликнеть ся.

До тебе, українська молодіже, відзиваю ся в імени тих поневолених наших рідних:

> У Січ, у Січ гуртуймось брати,
> Най слава козацька повстане,
> Най клич наш побудить зімлі хати,
> Вагнас зривати кайдани!

Всї як один Ви повинні явити ся в неділю, 24. серпня, о 2-гій годині пополудни, до цергковної галі і стати в ряди Січової Организації. Також буде вибирати ся делегата на Перший Січовий Зїзд в Ню Йорку. На сї зборі повинні прийти і відпоручники всіх братств в Ембрідж, бо сей делегат повинен бути висланий від усїх братств.

До праці, Братя! Всі як один повинні явитись на сї збори, без ріжниці на переконаня.

> Гей же, брате, руку дай,
> Проч із люботами,
> Та до Січи приставай,
> Бий ся з ворогами.
> А у бою скорше ми
> Ляжем головами,
> Ніж ся дамо ворогам
> Взяти верх над нами.

Син України.

THE STATEMENT BY PETLURA.

The Ukrainian National Committee has just received from its representative in Paris the text of an interview procured by the correspondent of the "Petit Parisien" from General Simon Petlura, leader of the Ukrainian peasants who are fighting the Russian Bolshevists. General Petlura's statement is as follows:

"We need material support quickly. We were the first to take up the struggle against Bolshevism. We are still fighting, and our men are weary. They had believed they would receive Allied assistance, but now they are beginning to fear that such assistance will not materialize.

"Our strength comes only from the people and our army must remain a democratic and national army. That is why our soldiers never will accept co-operation with the Russian Volunteers, (the army of Denikin), whom they have seen acting in concert with the Germans. Our people are opposed both to the Russian Volunteers and to the Bolsheviki. They put them both in the same class, for both represent the domination of Ukraine by Russia of the North.

"We hope, however, that the Entente will recognize the justice of our cause. In the struggle against the common enemy Bolshevism, we can show our gratitude and can be faithful brothers in arms. Only let us receive the support which we need so greatly. If support does not come we shall not abandon the fight. Nothing will remain for us but to die, flag in hand, in order that our children, at least, will later be able to gather the fruits of our sacrifice."

General Petlura, the president of the Ukrainian Directorate, and E. Petrushevich, the president of the Western Ukrainian Republic, have advised all the Ukrainian Missions abroad that the two Ukrainian armies are fighting in perfect unity against the Bolsheviki. The Galician Ukrainian troops have retired beyond Zbruch, and are supporting Gen. Petlura in his campaign against the Soviet government.

ШКІДЛИВІ ПОТРАВИ.

Котрі то є шкідливі потрави, про котрі лікарі говорять? Здоровому чоловікови жадна звичайна потрава не шкодить. Все їде йому на пожиток. На слабий однак жолудок шкодять ріжні потрави: одному шкодить замасна їда, иншому сир або яйця: иншому знова капуста або огірки. Усїм людям шкодять лише неприродні потрави, котрі дражнять правильний жолудок, як забогато оцту, чорного кореня, паприки, мустарди і т. д., тоді таких треба вистерігати ся. Кому однак звичайні потрави шкодять, той повинен уживати Лічниче Гірке Вино, котре вирабляє

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАНЄ ВЕДЕ ДО ПРОСЬВІТИ. А ПРОСЬВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО ЦІННИК КНИЖОК ДО ДРУКАРНІ „СВОБОДИ“, 83 ГРЕНД СТ., ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

(Оголошень женитьби не приймаєсь).

...Пошукую шваґра ВАСИЛЯ ПАСТИЛЯК, родом зі села Ворочів, столиця Унґ Медя, Унґвар. Перебував в Скентон, Па. 12 літ тому назад. Хтоби о нім знав або він сам, нехай зголосить ся на адресу: МАКСИМ ХРЕБОР, 185 Abel St., Akron, Ohio. 99-01

ПОШУКУЮ ЖЕНЩИНИ, якаб заняла ся домом і трьома дітьми. Діти в віці від 3-ох до 9-ть літ. Зголоситись межи о-ою а 8-ою годиною вечер до: ELKO SOKOLUK, 626 E. 5th Street, (5th fl. back) New York City. 96-01

Пошукую свого стрийка МИХАЙЛА ЛЕНИЧ і шваґра ЮРКА ЛЕНИЧ з села Дзвиняч горішний, повіт Турка, Галичина. Вони перебували в Ансонії, Конн. Ходить чутка, що вони померли на інфлюенцу. Прошу дуже, хто б що про них знав (про їх житє або смерть), нехай ласкаво напише на адресу: WASYL BORUTA, 282 Wood St., Duryea, Pa. 99-101

Пошукую свого шваґра ВАСИЛЯ СМІЙНИКА, з села Грабівці, повіт Стрий, Галичина. Тому пять літ назад перебував в Боєрал. Хтоби про него знав, або він сам, зволить зголосити ся до: ALEX SHELESTOWICH, 651 Edgewood Ave., Akron, O. 97-99

Пошукую свого брата АНДРІЯ ГНАФ, з села Лани, пов. Бібрка, який має перебувати в Ньюарку, Н. Дж. Хтоби о нім знав, або він сам, прошу голоситись на адресу: ANNA BOYKO, 522 Boulevard, Bayonne, N. J. 98-100

Пошукую свого мужа ЮРКА БЕТЛЕЙ, з села Веслїк Великий, повіт Сянік, Галичина. Чотири роки тому назад як відїхав кудись і чутка за ним пропала де перебуває. Хтоби з шановних читачів знав де він проживає, або ти сам нехай справі зголосить ся до: P. V. BETLEY, 32 Union St., Auburn, N. Y. 97-99

Пошукую свого мужа СТЕФАНА ПРОДИВОС, з села Красного, повіт Скалат, Галичина. Чотири роки тому назад перебував в Род Айленд стейті, відтак захорував, і як пійшов до шпиталю, так і вістка про него пропала до нинішнього часу. Хто би про него знав, або Ти сам мужу, єсли ще живий, прошу зголосити ся до: FRANCISZKA PRODYWOS, Box 346, Hinsdale, N. H. 92-100

ІВАН УРБАНИК зволить зголосити ся до адм. „Свобода“ по два листи з краю від його жени Марії з Дешна, п. Риманів, Гал.

Де є мої сусїди ІВАН ЗАЄЛЬКОВИЧ і ВАСИЛЬ ЧЕРВІНСЬКИЙ. Я маю письмо від їх шваґра Осипа Дутка з італійського полону. Хтоби про них знав, або вони самі, зволять зголосити ся до: MICHAEL ROMANEK, Dravosburg, Pa. 99

МИХАЙЛО КІТ, з Молотова, повіт Бібрка, Гал., має лист від жінки. Зголосити ся до D. KRESAN Goodhue Home, New Brighton, S. L., N. Y.

В адміністрації „Свободи“ находять ся листи з краю до слідуючих осіб:

1) Тома Срочек від жінки Анни зі Стрільчан коло Хирова.

2) Петро Диндяк від жінки Марії зі Заболотець коло Бродів.

3) Іван Урбаник (два листи) від жінки Марії з Дешни, Риманів.

4) Кейда Бути від Мартина Возняка зі Сянока, пов. Глоґів.

5) Олекса Михник від жени Катерини з Ляшок завязаних, Мостиска.

Інтересовані або їх знакомі зволять зголоситись по сї листи на адресу адм. „Свободи“. 99

МАЮ НА ПРОДАЖ бучерські річи, як реджістер, вага, ножі, вітрак, „айс бокс“, як і взагалї всї потрібні знаряди в масарськім інтересі. Продам з виробленим інтересом або тільки сами річи. Місце стоїть, вироблена кустумерія, штор корнеровий. Зголошувати ся до: SAM ADASEK, 5 Jefferson St., Little Falls, N. Y. 98-100

ФАРМИ малі і великі, з інвентарем і без, які хто хоче, може купити за відповідну ціну в стейті Ню Джерзі. Голоситись до: WM. LOWICKI, R. D. 2, Blairstown, N. J. 89-00

ДАРОМ! ЗОВСІМ ДАРОМ! дамо для кождого нову щойно видану гарну книжочку і каталог Січового Базару, хто пришле нам 5 адресів своїх знакомих і 5-ц. марками на пересилку. Адресуйте: 75-110

SICHOWY BAZAR,
24 East 7th St., New York, N. Y.

27 АКРОВА ФАРМА,

34 милї від Філядельфії, з чого до 18 акрів під плугом, решта грубий ліс і пасовиско, поток переливає через фарму, 7 акр. кукурузи, 4 вівса, 1 бульби, 3 тони сїна, 2 плуги, 2 борони, 2 вози, 1 повіз, упряж на 4 коні, 1 кінь, 100 курий, за $125.00 матеріялу на будинки. Дім мурований з камени о 8 рупках, стайня на 6 штук, хлїв, курник, шопа, красні мебли належать до сего ґрунта, 1½ милї до школи, до стріткари, шторів. Ціна $2,900, готівки треба до $1,600, решта на 5-літну сплату. 99-100

W. MAZURKEWECH,
129 — 2nd Ave., New York City.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Стараєть ся о монополь на господарсько-рільничі матеріяли на Україні.

Нюйорський „Сон" у торговельній рубриці з минувшого понеділка доносить, що якась фірма з осїдком у Швеції внесла просьбу до міністерства торговлі у Вашінґтоні, щоб їй дати спеціяльний і виключний дозвіл на спроваджуванє з Америки рільничих машин, господарсько-домашних приряди і т. п. до отсих держав Европи: Швеція, Норвеґія, Данія, Фінляндія, Польща, балтійські краї і Україна. Просьба сеї фірми є затягнена в книжки міністерства торговлі під ч. 1086. Адресу фірми можна дістати за посередництвом ґазети „Сон".

Українсько-литовське віче в Гейзелтон, Па.

Заходом місцевого Українського Народного Комітету в Гейзелтон, Пенсильванія, відбуло ся там в неділю, 17. серпня велике українсько-литовське протестаційне віче, в якім взяло участь около 1.000 осіб. Віче відбуло ся в незвичайнім порядку і спокійно. Учасниками віча були головно Українцї і Литовцї, а було також спореє число Поляків, котрі прийшли послухати гіркі слова правди і нарікань на імперіялїстичну польську політику, яка поставила собі за ціль поневолити два демократичні народи: Українців і Литовців.

На вічу виступив ряд бесідників в анґлійській, українській і литовській мовах. Отворив віче привітною промовою місцевий український парох, о. Дженджера. Предсїдателем віча вибрано одноголосно п. Дмитра Капітулу, з МекАду. По покликаню секретарів предсїдатель удїлив слова Американцеви М. Дж. Лаймановн, котрий у півгодинній промові викладав присутним 13-ту точку з славних Вілсонівських услівий мира, де говорить ся, що Польща має повстати з земель неоспоримо польських, значить з тих земель, де Поляки творять більшість. Атакував польський імперіялїзм та недемократичну політику тих держав, котрі помагають Польщі поневолювати демократичні нації українську і литовську. Бесїдника нагороджено бурею гучних оплесків.

Другий з ряду промовляв Микола Д. Величко, з Ню Йорку, по українськи. „Ваше лице нинї сумне, чоло захмарене, бо рідний край наш палає в огнї. Зійшлись ми нинї тут на чорну раду, аби в критичний момент, в найгрізнїйшу епоху нашого житя зарадити лихови, яке нам грозить руїною наших історичних змагань до вільного, самостійного житя; зарадити лихови, яке грозить знївеченем нашого сьвятого ідеалу „Самостійна Україна", за що батьки і предки та брати наші наложили головами і проляли свою кров. Наші вороги змовили ся на наше житє і ляцькі та московські орди наступають на нас, аби виконати злочин, якому нема пари у всесьвітній історії. Змова на наше житє. Лише тій змові станути на перешкоді мусить наш нарід, котрий сам усею силою повстати має до рішучої боротьби у своїй власній обороні, мусить представити сьвітови страшні наслідки імперіялїстичної полїтики Франції та инших держав, котрі старають ся продовжати систему поневолюваня народів. Свою боротьбу український нарід виграє, коли повстане як один муж і не уступить зі своєї позиції доти, доки не осягне своєї цїли. Обовязком американських Українців є помагати у тій боротьбі нашим братам. Нашим найблизшим обовязком є познакомити американську суспільність про наші домаганя, наші кривди, про несправедливість, якою нас трактують сильні сьвіта сього. Маємо постарати ся, аби американський нарід і його виборне представництво, парлямент, поставили ся до української справи так, як поставили ся до хінського Шантунґа. За нами є моральне право, за нами справедливість, за нами будуть і демократичні Американцї. Лиш в першій мірі своєю справою мусить заінтересувати ся сам український нарід." — Отсе короткий зміст з півгодинної промови бесїдника.

Відтак забрав слово о. Кудірка, місцевий литовський парох. Він у своїх виводах в литовській мові доказував, що доля Литви спочиває лише у спільній акції з Україною, бо обі вони мають спільного ворога історичного, спільного сусїда ненаситного — Польщу. Литовський і український нарід, подавши собі разом руки, зможе устояти у визвольній боротьбі і поконати зможе своїх ворогів.

Четвертим з ряду бесїдником був п. Роман Слободян, з Філядельфії. „Наш нарід мусить вже раз повстати зі сну і зреволюціонізувати свого духа до боротьби за своє істнованє — говорив бесїдник. — Боротьбу яку розпочали наші батьки, мусимо тепер подвоїти, щоби довершити свої змаганя та дійти до довго жданої цїли". П. Роман Слободян говорив більше ніж одну годину. Присутні з увагою прислухували ся його бесїді і оплескували її грімко.

Пятим з ряду говорив один місцевий Литовець, котрий взивав свій нарід до рішучої розправи з Ляхами в імя свободи литовського народу. Резолюції, прочитані о. Дженджерою, присутні приняли одноголосно і також одноголосно рішили вислати їх до Вашінґтону та Парижа до відповідних американських політичних тїл. На салї заряджено також збірку на покрите коштів віча і висилки телєґрам.

Промови переплітали співи литовський і український хори. Український хор відспівав американський і український гимни та кілька народних пісень українських, а литовський відспівав литовський народний гимн і кілька литовських народних пісень. Замітити тут треба чемне поведенє Поляків, котрі слухали всї промови спокійно і всі уміли пошанувати народні гимни, уставши разом з иншими з місць. По вічу з уст присутних часто можна було чути заяви, що „віче випало дуже красно; таких віч нам більше".

Велике українсько-литовське протестаційне віче в Бінґгемтон, Н. Й.

В неділю, 24. серпня 1919 р., у великій ґімназіяльній салї при Мейн улици в Бінґгемтон, Н.Й., відбудеть ся велике українсько-литовське віче, яке має запротестувати проти польського наїзду на українські й литовські землї та буде домагати ся признаня незалежности Литви України.

Предсїдателем віча буде Джан Дж. Ірвинґ, бувший мейор Бінґгемтону; він також виголосить в анґлійській мові промову на тему незалежности України і Литви.

Проф. К. Шлюпас, зі Скрентону, пояснить в анґлійській мові справу Литви й України; на се віче він іде яко представник Союза Чотирох Народів (Естонців, Латишів, Литовців та Українців).

По українськи виголосить промову Микола Д. Величко, з Ню Йорку, яко представник Українського Народного Комітету.

По литовськи буде промовляти місцевий литовський провідник Іван Станіслявайтіс.

Справу угорської України буде реферувати місцевий український парох, родом з Угроруси, о. Юрій Теґзе.

Український артист-співак Михайло Зазуляк, з Ню Йорку, відспіває десять пісень в мовах: анґлійській, українській і литовській.

Місцевий литовський хор буде співати литовські народні пісні. Віче скликує місцевий Український Народний Комітет в порозуміню з Литовцями.

Початок віча точно о годині 2:30 пополудни. З огляду на се, що Американцї, які у великім числї збирають ся прибути на се віче, знають що се таке точність, тому пожаданим є, аби і Українці явили ся на салї точно о год. 2.30 пополудни.

Повинні прибути також Українцї з околиць. Поїзди, котрими можна прибути з місцевостий між Елмайрою і Бінґгемтоном, опускають Елмайру о годині: 9:20 рано і 12.53 в полудне; з місцевостий між Скрентоном і Бінґгемтоном можна прибути поїздами, котрі опускають Скрентон о годині: 6.18 і 9.05 рано, а ще остаточно можна взяти і поїзд о год. 1.10 в полудне у Скрентоні.

Арештували коршмара, що продавав трійку-горівку.

В Ню Йорку, в дїльници Бронкс, власти арештували Натана Альовіца, властителя коршми під ч. 1728 Вашінґтон евені. Оскаржено його о продаванє деревного алькоголю, замісць горівки, від чого померло два мущини, а третий бореть ся зі смертию. Сей останний ствердив перед властями, що всї три вони купили горівку в Альовіца.

Противить ся киданю трупів до моря.

Посол Нілей, з Вест Вірджінії, вніс проект в парляменті, щоби заборонено вкидати до моря трупи пасажирів, котрі помруть на американських кораблях. Після проекту на кождім американськім кораблї мусить бути трупарня, де маєть ся переховувати набальзамовані трупи аж до повороту корабля до Америки.

ПОКЛИК ДО ВСІХ УКРАЇНЦІВ В НОРТҐЕМПТОН, ПА., І ОКОЛИЦИ.

Отсим взиваємо всі українські товариства, братства й орґанїзації в Нортґемптон і околици вислати своїх делеґатів на спільну нараду, яка має ть ся відбути в неділю, 24. серпня, о годині 3-тій пополудни, в ґалї п. Якова Онущака. Цїлию тих зборів є вибрати комітет, який має займити ся приготованем до устроєня манїфестаційного походу в як найскоршім часї. Сей похід буде протестом проти польського наїзду на нашу рідну землю та проти тих, котрі признали їх жорстоку господарку на нашій земли і позволили вішати і мордувати наших братів, сестер, батьків і дїтий. Нас тут в Нортґемптонї є велике число Українців і ми мусимо показати в Америці, що ми всі станемо в обороні своєї відчини, яку Лях бере в свою неволю. Тому, дорогі Братя і Сестри, нехай на тих зборах не бракне жадного товариства анї братства, яким лежить на серци добро і воля свого народу.

Тимчасовий Комітет.

ОПОВІСТКА.

ПОЗІР, УКРАЇНЦІ З ТЕРРІВІЛ, КОНН. І ОКОЛИЦІ.

В сю неділю, дня 24. с. м. відбудеть ся в Террівіл, Конн., в Тави Гол

УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ ВІЧЕ

для запротестованя проти ляцького розбишацького наїзду на галицьку Україну.

Будуть бесїди українські й анґлійські.

Просить ся о громадну участь.

Вічевий Комітет.

ОПОВІСТКА.

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

Повідомляєть ся рочестерських Українців, що як звісно, з Baush & Lomb Optical Co. вийшло на страйк 2.500 робітників, котрі жадають від компанії 44 години праці і $8 більше на тиждень. Компанія ще доси не піддаєть ся, бо має ще пару соток скебів, що роблять. Чесні українські робітники не скебують, бо знають, що шкодили би своїм товаришам і собі. Не слухайте агентів, що їх компанія посилає, а котрі кажуть, щоби йти до роботи, або компанїйних підпанків, котрі ходять по сальонах і фундують людям, щоби йшли до роботи.

Рочестерські Українцї.

ПЕРШИЙ ВІДПУСТ,

в першій в Америцї руській парохії в Шенандоа, Па.

НА ЛЕЙБОР ДЕЙ

Сей перший 7-дневний відпуст в Шенандоа, Па., жертвуємо Господу Богу за спасенє всего нашого дорогого Руського народа від лютих ворогів, на возсоединенє, згоду і любов як тут в Америці, так і в краю в одну Божу святу єдину велику родицу, на спасенє наших душ і на славу Господа Бога, нашої матери Св. Грек. кат. Церкви і нашої дорогої вітчини св. Руси-України. 94-103

Що дня почавши з днем 1-го сeптембра в протягу 7 днів будуть правити ся по три Служби Божі в Руській Греко-Катол. Церкві св. Арх. Михаїла, corner Oak i So. Chestnut Street, Shenandoah, Pa. і Вечірни.

Длятого Церковний Комітет і всї члени парафії запрошуємо на ВІДПУСТ всїх дооколичних Впр. і Всеч. ОО. Духовних, всї дооколичні парафії, Братства, Сестрицтва, Товариства і весь наш дорогий руський народ.

З нами Бог!

Слава Ісусу Христу!

Церковний Комітет.